YIL (YEAR): 2026 CILT (VOLUME): 18 SAYI (ISSUE): 2 167-186
DOI: 10.52791/aksarayiibd.1937522

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DERGİSİ
JOURNAL OF AKSARAY UNIVERSITY FACULTY OF ECONOMICS AND ADMINISTRATIVE SCIENCES

dergipark.gov.tr/aksarayiibd

Araştırma Makalesi ● Research Article

Mahallenin "Annesi" ve Yerel Temsilin Öznesi Olarak Kadın Muhtarlar[1]

Female Mukhtars: The "Mother" of the Neighborhood and the Subjectivity of Local Representation

Damla Yozgat[2], Refik Yaslıkaya[3]

[1] Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programında devam eden "Mahalle Muhtarlığı: Gelenek Sorgulama Kıskacında" adlı yüksek lisans tez çalışması kapsamında üretilmiş makaledir. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 23.10.2024 tarih ve 288621 sayılı kararıyla saha araştırması için izin alınmıştır.

[2]Yüksek Lisans Öğrencisi, Kırıkkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, damlayzgt03@gmail.com, Orcid ID: 0009-0002-2372-5402

[3]Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Öğretim Üyesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, refik@kku.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-4419-2388

MAKALE BİLGİSİ

Anahtar Kelimeler
Muhtar
Kadın Mahalle Muhtarları
Yerel Siyaset
Nitel Araştırma
Sosyal Sermaye

Makale Geçmişi:
Geliş Tarihi: 24 Nisan 2026
Kabul Tarihi: 18 Mayıs 2026

ÖZET

Bu çalışma, kadın muhtarların mahalle yönetimindeki özgül deneyimlerini ve yerel siyasete kattıkları dönüştürücü etkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemiyle desenlenen çalışmada, Ankara ve Kırıkkale'de görev yapan 8 kadın mahalle muhtarıyla derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları; kadın muhtarların adaylık sürecinde toplumsal ön yargılarla mücadele ettiğini, ancak hemcinslerinin desteğiyle bu engelleri aştığını göstermektedir. Görev sürecinde ise muhtarlık ofislerinin, sadece resmi evrak işlemlerinin yapıldığı yerler olmaktan çıkarak kadın dayanışmasının yaşatıldığı güvenli alanlara dönüştüğü tespit edilmiştir. Kadın muhtarlar, klasik altyapı hizmetlerinden ziyade sosyal yardımlaşma, güvenlik ve mahallelinin özel sorunlarına şefkat odaklı bir öncelik vermekte; bürokraside kadın olmanın avantajlarını kullanarak iş süreçlerini hızlandırmaktadır. Ayrıca, aile desteğiyle iş-yaşam dengesini kuran muhtarların, bu görevi siyasi bir "okul" olarak değerlendirdiği ve elde ettikleri öz güvenle mahalledeki diğer kadınlar ile çocuklar için ilham verici birer rol model haline geldikleri sonucuna ulaşılmıştır.

ARTICLE INFO

Keywords
Mukhtar
Female Neighborhood Mukhtars
Local Politics
Qualitative Research
Social Capital

Article History:
Received: 24 April 2026
Accepted: 18 May 2026

ABSTRACT

This study aims to examine the specific experiences of female mukhtars in neighborhood administration and the transformative impact they bring to local politics. Designed with a qualitative research method, the study involves in-depth interviews with 8 female neighborhood mukhtars serving in Ankara and Kırıkkale. Research findings indicate that female mukhtars struggle with social prejudices during the candidacy process but overcome these obstacles with the support of their female peers. During their tenure, it was determined that mukhtar offices transformed from being merely places for official paperwork into safe spaces where female solidarity is sustained. Rather than classic infrastructure services, female mukhtars give compassion-oriented priority to social assistance, security, and the private problems of neighborhood residents; they accelerate bureaucratic processes by utilizing the advantages of being a woman. Furthermore, it was concluded that the mukhtars, who establish a work-life balance through family support, view this duty as a political "school" and become inspiring role models for other women and children in the neighborhood with their gained self-confidence.

Atıf: Yozgat, D., & Yaslıkaya R. (2026). Mahallenin "Annesi" ve yerel temsilin öznesi olarak kadın muhtarlar. *Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18*(2), 167-186. DOI: https://doi.org/10.52791/aksarayiibd.1937522

Türk kamu yönetiminde köklü bir geçmişe sahip olan mahalle muhtarlığı, işlevsel olarak merkezi idare ve yerel yönetimler ile vatandaş arasında bir köprü vazifesi görmektedir. Öte yandan idari yapı ile toplumsal yaşamın kesiştiği noktada konumlanan kurum, mahalle sakinlerinin gündelik sorunlarına çözüm üreten bir mekanizma niteliği de taşımaktadır.

Kurumun toplumsal yaşam ve gündelik hayatın işleyişiyle bu denli iç içe olması, onu özellikle kadınların siyasal ve yönetsel alana katılımı açısından imtiyazlı bir konuma taşımaktadır. Toplumun kendilerine biçtiği rol gereği yaşamlarının büyük bir bölümünü evde (özel alanda) ve bu alanın doğrudan bir uzantısı olan mahallede geçiren kadınlar, kentsel hizmetlerin eksikliklerini ve gündelik yaşamın sorunlarını da en yakından deneyimleme şansı bulmaktadır. Bu nedenle mahalle, kadınlar için ev içi alan ile kamusal (siyasal) alan arasındaki sınırların esneyerek muğlaklaştığı ve komşuluk bağları üzerinden toplumsal dayanışmanın inşa edildiği en yakın etkileşim mekânıdır (Atay, 2025, s. 2124; Kaşıkırık & Dokuzcan, 2022, ss. 5-6). Gündelik hayata ve hane içine olan bu mekânsal yakınlık, mahalle yönetimini kadınlar için daha ulaşılabilir ve doğrudan ilgi duyulabilir bir alan haline getirmektedir (Yüce Tar, 2016, s. 1173). İdari ve mekânsal aşinalığın yanı sıra muhtarlık kurumu; siyasi partilerin hiyerarşik tekelinde olmaması, uzun ve pahalı seçim kampanyalarına (büyük bütçelere) ihtiyaç duymaması ve doğrudan halkla yüz yüze temasa dayanması sebebiyle kadınların siyasal hayata katılımı için en elverişli "ilk basamak" veya "giriş kapısı" işlevi görmektedir (Akgül, 2022, s. 77; Cangöz & Sezgin, 2025, s. 91). Ancak böylesine güçlü bir yerel potansiyele ve imkâna rağmen, günümüzde muhtarlık kurumunda kadınların temsil oranları halen oldukça düşük seviyelerde seyretmekte ve siyasetteki genel eksik temsil sorunu yerel düzlemde de adeta bir "yokluk sendromu" olarak karşımıza çıkmaktadır (Orhan vd., 2018, s. 20; Tosun, 2024, s. 163). Kadınların karar alma mekanizmalarına girişinin önünde; siyasetin genellikle bir erkek egemenlik alanı ('eril alan') olarak kodlanması, toplumsal kültürün ürettiği ön yargılar yanında ev içi bakım sorumluluklarının kadınların omuzlarına yüklediği "çifte mesai" gibi görünmez pek çok yapısal engel bulunmaktadır (Akgül, 2022, s. 78; Çelikel, 2020, s. 94).

Tüm bu zorluklara ve yapısal engellere rağmen muhtarlık makamına seçilmeyi başaran kadınlar, kentsel siyasetin ve yerel yönetişimin doğasını önemli ölçüde dönüştürmektedir. Kadın muhtarlar, özel alanda kendilerine atfedilen bakım verme, şefkat ve annelik gibi rolleri kamusal alana taşıyarak mahalleyi "genişletilmiş bir ev" gibi algılamakta; böylece resmi ve katı bürokratik ilişkilerin yerine özenli, kapsayıcı ve samimi bir "bakım etiği" ile yönetim tarzı inşa etmektedirler (Şahyar Akdemir & Cengiz, 2022, s. 437; Yıldırım vd., 2018, ss. 10-14). Bu yönetim yaklaşımının bir yansıması olarak kadın muhtarlar, genellikle yol ve imar gibi klasik fiziki altyapı hizmetlerinin ötesine geçmekte; mahallelerindeki şiddet mağduru kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve yoksullar gibi dezavantajlı grupların psikolojik ve sosyal refahını merkeze alan hizmetlere daha fazla yoğunlaşmaktadırlar (Atay, 2025, s. 2134; Karadeniz, 2025, s. 451). Sahada elde ettikleri somut başarılarla kadın muhtarlar, yalnızca yerel demokrasiyi daha katılımcı ve adil bir yapıya kavuşturmakla kalmamakta; aynı zamanda çevrelerindeki diğer kadınlar ile genç kızlar için de çok güçlü birer "rol model" haline gelerek toplumdaki "yapabilirlik" inancını ve kadın dayanışmasını pekiştirmektedirler.

Mevcut çalışmaların da işaret ettiği bu tespitler ve mahalle düzeyinde gözlemlenen dinamikler ışığında şekillenen bu çalışma, kadın muhtarların mahalle idaresindeki özgül deneyimlerini ve yerel dinamiklere kattıkları dönüştürücü etkiyi kendi anlatımları üzerinden derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda araştırma kapsamında, Ankara'nın Altındağ ilçesi ile Kırıkkale ilinde görev yapan, eğitim ve meslek geçmişleri açısından heterojen bir yapı sergileyen 8 kadın mahalle muhtarıyla nitel araştırma yöntemleri kullanılarak derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Çalışma, kadınların bu idari makama giden adaylık sürecinde karşılaştıkları toplumsal ön yargıları ve mücadeleleri merkeze alırken; aynı zamanda görev süresince resmi bürokratik kurumlarla ve mahalleliyle kurulan ilişkilerin cinsiyet bağlamında nasıl şekillendiğini araştırmanın temel odak noktalarından biri olarak belirlemiştir.

Araştırmadan elde edilen bulgular, "Muhtarın Mahalle ile Etkileşimi" ve "Kadın Muhtar Olma Deneyimleri" olmak üzere iki temel tema etrafında tartışmaya açılmaktadır. Çalışma; kadın muhtarların idari ofislerini resmi evrak işlemlerinin ötesine taşıyarak kadın dayanışmasının yaşatıldığı güvenli alanlara dönüştürdüğünü, kendilerine yöneltilen taleplerin de fiziki altyapıdan ziyade sosyal yardım, güvenlik ve ailevi sorunlara doğru çeşitlendiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte muhtarların görev önceliklerinde annelik ve kadınlık kimliklerinin getirdiği vicdani reflekslerin belirleyici olduğu, idari işleyişte kadın olmanın bürokratik sorunları çözmede kolaylaştırıcı bir avantaj sunduğu tespit edilmiştir. Yürütülen bu yoğun mesainin kadınların iş ve özel yaşam dengesine, aile içi destek mekanizmalarına olan etkileri ile görevin onlara öz güven kazandırma, rol model olmayı sağlama ya da siyasi tecrübe katma işlevleri ayrıca değerlendirilmiştir.

Kadın muhtarların mahalle yönetimindeki bu dönüştürücü rollerini ve araştırmanın temel bulgularını daha kapsamlı bir çerçevede değerlendirebilmek için, öncelikle bu idari birimin tarihsel süreç içerisindeki gelişimini anlamak önem taşımaktadır.

Bu bağlamda, çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ilk olarak muhtarlık kurumunun Türk idari sistemindeki tarihçesi ve kurumsal dönüşümü ele alınacaktır. Ardından, sahadan elde edilen bu özgün deneyimlerin akademik alandaki mevcut tartışmalarla nasıl örtüştüğünü ve onlara ne gibi yeni boyutlar kazandırdığını ortaya koymak amacıyla, yalnızca kadın mahalle muhtarlarını merkeze alan ve saha araştırmasına dayanan verilerle desteklenen (yalnızca betimsel olmayan) diğer çalışmalara ilişkin güncel bir literatür çerçevesi sunulacaktır.

1. MAHALLE MUHTARLIĞI KURUMUNUN TARİHSEL ARKA PLANI VE KURUMSAL YAPISI

Osmanlı toplumsal düzeninde mahalle, fiziksel bir yerleşim birimi olmanın ötesinde, kolektif bir yaşam alanı olarak karşımıza çıkar. Mahalle, bir yönüyle toplumsal dayanışmanın örüldüğü sosyo-kültürel bir zemin, diğer yönüyle ise devlet mekanizmasının yereldeki işleyişini sağlayan idari bir araçtır.

Sosyo-kültürel boyut; sakinleri arasında güçlü bir aidiyet duygusu geliştiren, merkezinde dini ve ticari mekânların bulunduğu ortak bir yaşam alanı görüntüsünde somutlaşır. Komşuluk hukukunun ve toplumsal birliğin ön planda olduğu bu yapıda mahalle sakinleri, kendilerini sadece bir mekânın parçası olarak değil, köklü bir sosyal dokunun üyesi olarak görürler.

Mahalle idari anlamda ise, merkezi yönetimin yereldeki en küçük ve en etkili birimidir. Devlet; vergi tahsili, asayişin sağlanması, nüfus hareketlerinin takibi ve kamu düzeninin tesisi gibi temel yönetim fonksiyonlarını mahalle ölçeğinde yürütmüştür. Yerel düzeydeki bu tür idari işlerin yürütülmesinden klasik dönemde kadılar, subaşılar, imamlar, köy kethüdaları ve yiğitbaşılar sorumlu tutulmuştur. Ancak 19. yüzyılın başlarında artan nüfus hareketleri ve kentlerdeki denetim güçlükleri, daha sistemli bir yapılanmayı zorunlu kılmıştır. Bu ihtiyaç doğrultusunda muhtarlık teşkilatı, II. Mahmut döneminde 1829 yılında İstanbul'da resmen hayata geçirilmiştir (Çadırcı, 1970, s. 409). Kurumun başarılı bir model olduğunun anlaşılmasıyla birlikte taşraya da yayılmış ve İstanbul dışında ilk taşra vilayeti olarak 1833 yılında Kastamonu'da uygulamaya konulmuştur (Süme, 2022, s. 95).

Tanzimat dönemiyle birlikte muhtarlık kurumu hukuki bir zemine oturtulmuş ve köy yönetimiyle ilgili çıkarılan düzenlemelerle muhtarların görev ve yetkileri netleştirilmiştir. Özellikle 1864 yılında yayınlanan Vilayet Nizamnamesi ile muhtarlık kurumu köy ve mahalle idaresinin esas unsuru olarak yasal statüye kavuşmuş muhtarlar hem mahalle halkının hem de merkezi idarenin temsilcisi haline getirilmiştir (Köklü & Gül, 2017, s. 721). Ne var ki 1913 yılında İttihat ve Terakki döneminde çıkarılan "İdare-i Umumiye-i Vilayat Kanun-ı Muvakkati", önceki nizamnameleri iptal etmiş ve mahalle muhtarlıklarının yasal statüsünü ortadan kaldırmıştır; buna rağmen kurum, toplumsal köklerinin derinliği sayesinde 1934 yılına kadar hükümetin izniyle fiili olarak işlevini sürdürmüştür (Cangöz & Sezgin, 2025, s. 89).

Muhtarlık kurumunun özgün tarihi içinde 1933 yılı bu çalışmanın konusu açısından da önemli bir gelişmeyi temsil etmektedir. Türkiye'de kadınlar, 26 Ekim 1933 tarihinde Köy Kanunu'nda yapılan değişiklikle muhtar ve ihtiyar heyetlerine seçme ve seçilme hakkını elde etmişlerdir. Bu hakkın tanınmasının ardından Aydın'ın Çine ilçesine bağlı Demircidere (Karpuzlu) köyünde yapılan seçimlerde, okuma yazma bilen ve çevresinde saygı gören 32 yaşındaki Gül Esin (Übbül) Hanım, karşısındaki yedi erkek rakibini geride bırakarak Türkiye'nin ilk kadın muhtarı seçilmiştir. Gül Esin, görev süresi boyunca yalnızca köye taş döşemeli yol, köprü ve köy odası yaptırmakla kalmamış; aynı zamanda kız çocuklarının okula gönderilmesi için aileleri bizzat ikna etmiş, kız kaçırma olaylarını engellemiş ve gençlerin kahvehanelere gitmesini yasaklayarak sosyal refah odaklı önemli reformlara imza atmıştır (Güneş, 2010, s. 175; Kaşıkırık, 2022, s. 154; Yıldız, 2013, s. 4). Gül Esin Hanım bir köy muhtarı olarak seçilmiş ve görev yapmışsa da bu makalenin konusunu oluşturan kadın muhtarlar için de bir rol model olarak değerlendirilmelidir.

1934 yılında ise mahalle muhtarlıkları bir kez daha kaldırılmıştır. Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonraki süreçte muhtarlık kurumuna duyulan ihtiyacın azaldığı düşünülerek 10 Haziran 1933 tarihinde 2295 sayılı yasa çıkarılmış, 1 Ocak 1934'te yürürlüğe giren yasayla belediye teşkilatı bulunan yerlerde muhtar ve ihtiyar heyetleri kaldırılarak, mahalle muhtarlarının görevleri belediyelere verilmiştir (Akyıldız, 2006, s. 27). Ancak 1944 yılında aradan geçen on yıllık süreçte muhtarlık kurumunun eksikliğinin fark edilmeye başlanması ile bu konuda yeniden düzenlemeye gidilmiştir. 1944 yılında çıkarılan 4541 sayılı Şehir ve Kasabalarda Mahalle Muhtar ve İhtiyar Heyetleri Teşkiline Dair Kanun ile muhtarlık kurumu yeniden hayat bulmuştur. Bu kanun ile muhtarlık kurumunun organları ile görev ve yetkileri detaylı bir şekilde düzenlenmiştir (Erdagöz, 2012, ss. 69-70).

1944 tarihli yasal düzenlemeden günümüze değin ilgili mevzuatta muhtelif tadilatlar gerçekleştirilmiş olmasına karşın, mahalle birimi idari bir yapı olarak varlığını ve işlevselliğini günümüzde de muhafaza etmektedir. 4541 sayılı yasa yanında, 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 2972 sayılı Mahallî İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanun mahalle yönetimini düzenleyen diğer önemli mevzuat arasında yer almaktadır. 5393 sayılı kanunda "belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idari birim" olarak tanımlandığı için Türk yerel yönetim sistemi içinde yer alan birimlerden (il özel idareleri, belediyeler ve köyler) farklı bir konumda yer almaktadır. Organlarının isimlendirmeleri ve organlarının seçimi itibariyle köy yönetimlerine büyük oranda benzemekle birlikte, köy yönetimleri gibi kamu tüzel kişiliğine sahip değillerdir. Bu nedenle genel yönetimin "belediye sınırları içindeki bir uzantısı ve aracı kurumu olarak işlev gördükleri" (Arıkboğa, 2000; Con Wright & Çelik, 2022, s. 244) üzerinde literatürde genel bir uzlaşı vardır.

2012 yılında yürürlüğe giren ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda değişiklik yapan 6360 sayılı yasa ile 30 büyükşehirde yer alan köylerin tüzel kişiliği kaldırılmış ve mahalleye dönüştürülmüştür. Bunlardan bazıları daha sonra kırsal mahalle statüsüne alınmıştır. Bu son düzenlemelerle kentsel alana özgü olan mahalle muhtarlığı kurumunun kırsal alanlara genişletildiği söylenebilir.

2. LİTERATÜR ÖZETİ

Türkçe literatürde muhtarlık kurumu ya da kadın muhtarlar üzerine yazılmış çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Ancak bu çalışmaların önemli bir kısmı tarihsel ya da betimsel bir yaklaşımla hazırlanmış ve temelde kadınların siyasete katılımı konusuna odaklanmış çalışmalardır. Yine pek çoğu köy muhtarlığı üzerinden yapılan incelemelerdir. Bu çalışmanın gerek alan araştırması öncesi soru havuzunu oluşturmak, gerekse literatürdeki boşlukları tespit edebilmek amacıyla geniş kapsamlı bir literatür incelemesi gerçekleştirilmiştir. Bu inceleme neticesinde doğrudan mahalle muhtarlığı özelinde ve yalnız kadın mahalle muhtarlarına ilişkin, sahadan elde edilmiş verilerle desteklenen 9 adet çalışma tespit edilmiştir. Bunların 8 tanesi makale şeklinde yayınken bir tanesi ise yüksek lisans tezidir.

İlgili literatürde yer alan çalışmaların odaklandığı ve sorunsallaştırdığı temel temaları beş başlık altında toplayabilmek mümkündür:

- • Siyasete Giriş Kapısı Olarak Muhtarlık: Kurumun siyasi partilerin hiyerarşisinden ve tekelinden bağımsız yapısı, yüksek seçim kampanyası bütçeleri gerektirmemesi ve doğrudan halkla temasa (yüz yüze iletişime) olanak tanıması sebebiyle, kadınların yerel siyasete katılımında en erişilebilir "ilk basamak" işlevi görmesi.
- • Özel Alanın Kamusal Alana Taşınması: Kadınların geleneksel olarak hane içinde üstlendikleri annelik, şefkat ve bakım sağlama rollerini kamusal alana (muhtarlığa) taşıyarak, bu makamları adeta "genişletilmiş bir ev" ve koruyucu bir sosyal dayanışma merkezine dönüştürmeleri.
- • Bakım Etiği ve Sosyal Refah Odaklılık: Kadın muhtarların yol ve imar gibi geleneksel fiziki altyapı hizmetlerinden ziyade; yaşlılar, yoksullar, çocuklar ve şiddet mağduru kadınlar gibi dezavantajlı grupların psikolojik ve sosyal refahını merkeze alan katılımcı bir "bakım etiği" pratiği inşa etmeleri.
- • Ataerkil Engeller ve Eril Siyaset: Kadınların siyaset sahnesinde var olabilmek için mücadele etmek zorunda kaldıkları "siyaset erkek işidir" algısı, eril siyasetin dışlayıcı dili, ataerkil ön yargılar ve ev içi bakım sorumluluklarının siyasete girerken yarattığı çifte mesai (çoklu yükler) sorunu.
- • Mücadele Stratejileri ve Sosyal Sermaye: Karşılaşılan eşitsizlikleri ve eril engelleri aşabilmek adına kadınların geliştirdikleri komşuluk bağlarına dayalı sosyal sermaye ağları; resmî kurumlarla ilişkilerde "samimiyet siyaseti" (intimization) yürütmeleri ve cinsiyet rollerini (erkeksileşme veya anaç rollerine bürünme) duruma göre esneterek stratejik birer araca dönüştürmeleri.

Örneğin Atay (2025) tarafından kaleme alınan çalışma, kentsel siyasette kadınların artan görünürlüğünü mahalle muhtarlığı kurumu üzerinden ve feminist "bakım etiği" tartışmaları çerçevesinde sorunsallaştırmaktadır. Elde edilen bulgular, kadın muhtarların aday olma motivasyonlarının temelinde dezavantajlı gruplara (çocuk, yaşlı, yoksul, kadın) hizmet etme isteğinin yattığını ve kendilerini mahallelinin "annesi" veya "sırdaşı" gibi konumlandırarak sorunlara anaç bir tavırla yaklaştıklarını göstermektedir. Çalışma, kadın muhtarların adaylık ve görev sürecinde aile desteğinin, özellikle eş desteğinin önemli bir kolaylaştırıcı unsur olduğunu ortaya koymaktadır. Aile desteğinin yetersiz olduğu durumlarda ise kadınların bakım sorumlulukları ve zaman yönetimi açısından daha fazla güçlük yaşadığı tespiti yapılmaktadır.

Cangöz ve Sezgin (2025), yerel siyasette kadın temsilini Kırklareli ilinde görev yapan kadın mahalle muhtarları örneği üzerinden incelemektedir. Araştırma sonuçları; kadın adayların özel alana ve her eve rahatça girebilme avantajını

kampanyalarında kullandıklarını, siyasetin "eril diliyle" başarıyla başa çıktıklarını ve süreç boyunca finansman sorunu yaşamadıklarını ortaya koymuştur. Çalışmanın sonucunda, muhtarlık kurumunun bağımsız yapısının kadınların siyasete girmesini kolaylaştırdığı, ancak kalıcı bir cinsiyet eşitliğinin sağlanabilmesi için bireysel çabaların yeterli olamayacağı ve siyasette mutlak surette cinsiyet kotaları ile yasal altyapıların hazırlanması gerektiği vurgulanmıştır.

Orhan, vd. (2018) tarafından Kadın Muhtarlar Akademisi katılımcıları üzerinden yapılan çalışma, yerel yönetimlerde kadınların eksik temsil edilme sorununu aktif olarak görev yapan kadın muhtarların perspektifinden ele almıştır. Çalışma sadece mahalle muhtarlarını değil kadın köy muhtarlarını da araştırma kapsamına dâhil etmesiyle dikkat çekmektedir. Bulgular, kadınların siyasete katılımında geleneksel ataerkil baskıların yanı sıra kendi öz güven eksikliklerinin ve kadınların birbirlerine karşı taşıdıkları ön yargıların da engel oluşturduğunu göstermiştir. Yazarlar, kadınların yerel siyasette başarılı olabilmek için ataerkilliğin onlara biçtiği şefkat ve anaçlık rollerini içselleştirerek yerel siyasete taşıdıklarını, ancak bu durumun onlara "çoklu yükler" (çifte mesai) bindirdiğini ve bu fedakârlıkların siyasette var olmanın bir bedeli olduğunu saptamışlardır.

Akgül (2022), İzmir ve Gaziantep illeri özelinde kadın mahalle muhtarlarının siyasete katılım deneyimlerini cinsiyet rolleri çerçevesinde analiz etmektedir. Araştırma, adaylık ve görev sürecinde toplumun ataerkil yapısı nedeniyle engellerle karşılaşan kadınların, ciddiye alınmak ve kabul görmek için ya "erkeksileşmek" zorunda hissettiklerini ya da mahalleyi bir ev olarak görüp geleneksel "annelik" rolüne büründüklerini ortaya çıkarmıştır. Sonuç olarak çalışmada; muhtarlığın kadınların siyasal karar alma mekanizmalarına girmesinde en önemli araç olduğu, ancak siyasette var olabilmek için hala erkeklerin onayına ihtiyaç duyulmasının veya belli rollere sıkıştırılmasının eşitsizliğin bir yansıması olduğu değerlendirilmiştir.

Yüce Tar (2016), Samsun ili kent merkezinde yaptığı araştırmada, muhtarlık kurumunu büyük siyasi partilerin erkek egemen yapısına alternatif sunan bir "partisiz siyaset" alanı ve kadınların yerel siyasete katılım imkânı olarak sorunsallaştırmaktadır. Araştırma bulguları, kurumun siyasi partiler üstü olması, büyük kampanyalara ihtiyaç duyulmaması ve geçmişteki başarılı kadın muhtarların yarattığı rol model etkisinin yeni adaylar için süreci kolaylaştırdığını göstermiştir. Yazar, kadınların başlangıçta sadece annelik ve bakım rollerini mahalleye taşıyarak muhtarlığı "sosyal bir iş" gibi gördüklerini, ancak göreve geldikten sonra hızla politize olduklarını ve kurumun cam tavanları aşmada kritik bir fırsat penceresi sunduğunu tespit etmiştir.

Karadeniz (2025), Sakarya Büyükşehir Belediyesi sınırları içindeki mahallelerde kadınların yerel yönetişime katılım deneyimlerini seçilmiş kadın muhtarlar üzerinden incelemektedir. Çalışmanın bulguları; kadın adayların finansman eksikliği ve cinsiyetçi ön yargılarla mücadele ettiğini, göreve geldiklerinde ise erkek muhtarların aksine fiziki altyapıdan çok yaşlılar, çocuklar ve kadınlar için "sosyal refahı" artırıcı projelere odaklandıklarını ve somut başarıları görüldükçe erkek seçmenin desteğini kazandıklarını ortaya koymuştur.

Yıldırım, vd. (2018), Ankara'nın çeşitli ilçelerinde görev yapan kadın mahalle muhtarlarının erkek egemen siyaset sahnesinde var olabilmek için kullandıkları siyaset yapma biçimlerini ve stratejilerini araştırmışlardır. Araştırma, kadınların duruma göre "cinsiyetsizleştirme" ve "yeniden cinsiyetlendirme" stratejilerini kullandıklarını; ofislerini bir ev ortamına çevirerek şiddet gören kadınlarla "kamusal samimiyet" kurduklarını ve bu anne/abla rollerini bürokraside işleri hızlandırmak için pragmatik bir avantaja dönüştürdüklerini saptamıştır.

Şahyar Akdemir ve Cengiz (2022), kadın muhtarların güçlü iletişim yetenekleri nedeniyle kurumu ve muhtarlıktaki işleri bir "kadın işi" olarak algıladıkları saptaması yapmaktadır. Yazarlar, muhtarların karar alma süreçlerinde resmi mahalle meclislerini kullanmak yerine "mahallenin annesi" rolünü benimsediklerini ve sorunları paternalist bir liderlik anlayışıyla, birebir ve gayri resmi ilişkiler üzerinden çözdüklerini ortaya koymuştur. Çalışmada bu korumacı ve anaç ilişki modelinin, profesyonel, vizyoner ve katılımcı bir yerel liderlik sergilenmesinin önünde yapısal bir engel oluşturduğu değerlendirilmiş; kurumsal yönetişim eğitimlerinin verilmesi ve kadın muhtarların kent yönetiminde daha etkin olabilmesi için yasal yetkilerinin artırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Kadın mahalle muhtarları konusunda karşılaşılan çalışmalardan bir diğeri ise bir yüksek lisans tezidir. Çelikel (2020), yüksek lisans tezinde Ankara örneğinde kadın muhtarlar üzerinden siyasi temsil, toplumsal cinsiyet ve sosyal sermaye ilişkilerini incelemiştir. Araştırmanın bulguları, kadınların muhtar seçilmesindeki en temel faktörün komşuluk ilişkileri (sosyal sermaye) olduğunu, ancak ev içi bakım sorumlulukları yüzünden kadınların siyasete genellikle ellili yaşlara geldiklerinde yani çok geç girebildiklerini göstermektedir. Yazar, yaşam boyu biriktirilen sosyal sermayenin yerel seçimleri kazanmada stratejik bir fayda sağlasa da çoğunlukla aile ve mahalle içi dayanışma gibi "cinsiyetçi" kalıplara sıkıştığını, bu durumun da kadınların belediye meclisi veya milletvekilliği gibi daha üst siyasi kariyerlere tırmanmalarına engel olduğu sonucuna ulaşmıştır.

3. SAHA ARAŞTIRMASI BULGULARI VE TEMATİK ANALİZ

3.1. Katılımcı Profili

Nitel veri üretimi amacıyla kendileriyle görüşmelerin gerçekleştirildiği 8 mahalle muhtarı bulunmaktadır. Bu muhtarların görev yaptıkları mahalle, eğitim düzeyleri ve geçmiş meslekleri aşağıda tablo halinde verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcı Profili

KOD	MAHALLE	EĞİTİM	GEÇMİŞ MESLEK
M1	Çalılıöz (Kırıkkale/ Merkez)	Lise	Özel sektör
M2	Yenimahalle (Kırıkkale/ Merkez)	Lise	Sigortacı
M3	Karşıyaka (Kırıkkale/ Merkez)	Ortaokul	Ev Hanımı
M4	Yenişehir (Kırıkkale/ Yahşihan)	Ortaokul	Esnaf
M5	Baraj (Ankara / Altındağ)	Lisans	Mühendis
M6	Gültepe (Ankara / Altındağ)	Ön Lisans	Şirket Müdürü
M7	Battalgazi (Ankara / Altındağ)	Lise	Ev Hanımı
M8	Gülveren (Ankara / Altındağ)	Ortaokul	Ev Hanımı

Araştırma kapsamında derinlemesine mülakat yapılan 8 kadın mahalle muhtarı, Kırıkkale ve Ankara illerinden seçilmiştir. Örneklemde yer alan katılımcıların yarısı Ankara'nın Altındağ ilçesindeki Baraj (M5), Gültepe (M6), Battalgazi (M7) ve Gülveren (M8) mahallelerinde görev yaparken; diğer yarısı Kırıkkale merkezdeki Çalılıöz (M1), Yenimahalle (M2) ve Karşıyaka (M3) mahalleleri ile Yahşihan ilçesine bağlı Yenişehir (M4) mahallesinde hizmet vermektedir.

Örneklem grubunun bu iki il ve özelinde ilgili mahallelerle sınırlandırılmasında, araştırmacının sahadaki stratejik erişilebilirliği ve lokasyonlara olan yakınlığı belirleyici olmuştur. Nitel araştırmaların doğası gereği, katılımcılarla güvene dayalı bir iletişim kurulması ve mülakatların doğal bağlamında gerçekleştirilmesi verinin derinliğini artırmak adına önemsenmiş; bu doğrultuda araştırmacının ikamet ve çalışma sahası olan bu bölgeler tercih edilmiştir. İlgili lokasyonlarda görev yapan toplam kadın mahalle muhtarı sayısının da hâlihazırda 8 kişiden oluştuğunu belirtmekte yarar vardır. Dolayısıyla bu seçim, yalnızca bir örneklem belirleme süreci değil, söz konusu bölgelerdeki kadın muhtar evrenini bütünüyle kapsayan bir tam sayım niteliği taşımaktadır. Mülakatlar neticesinde sekizinci katılımcı itibarıyla verilerin birbirini tekrar etmeye başladığı ve araştırma sorularına yanıt teşkil eden tematik doygunluğa (data saturation) ulaşıldığı da saptanmıştır.

Katılımcıların eğitim durumları incelendiğinde; mülakat yapılan muhtarlardan birinin lisans (M5 - Mühendis), birinin ön lisans (M6 - Şirket Müdürü) ve üçünün lise mezunu (M1, M2, M7) olduğu, kalan üç katılımcının (M3, M4, M8) ise eğitimlerini ortaokul düzeyinde tamamladığı görülmektedir. Mesleki geçmiş açısından ise örneklem oldukça heterojen bir yapı sergilemektedir: Üç katılımcı muhtarlık öncesinde ev hanımıyken, diğerleri mühendislik, sigortacılık, esnaflık, özel sektör ve üst düzey yöneticilik gibi çeşitli iş kollarından gelerek yerel siyasete dâhil olmuşlardır.

Kadın mahalle muhtarlarının bir tanesi dışındakilerinin yaşları birbirine oldukça yakındır. M5 kodlu muhtar 30'lu yaşlarda iken diğer tüm muhtarlar 45-55 yaş grubu içinde yer almaktadır.

Aşağıda yer alan analizlerde gerek tema gerekse kategori düzeyinde ortaya konulan bulguların muhtarların seçim bölgesi, eğitim ve yaş itibariyle farklılaşıp farklılaşmadığı ayrıca araştırılmıştır. Ancak hiçbir tema ya da kategoride belirgin bir farklılık görülmemiştir. Bu nedenle bulgular değerlendirilirken sözü edilen değişkenler özelinde ayrıca değerlendirme yapılmaya gerek görülmemiştir. Yalnızca "ayrıksı ifadeler", "özellikle belirtilmesi gereken durumlar" ya da "öznel yorumlar" değerlendirmeye alınırken ilgili mahalle muhtarının kodu parantez içinde verilmiştir[1].

[1] Bu ve bundan sonraki tablolarda dışarıdan başlatılan, koyu karakterle yazılan ifadeler kategorileri, kategoriler altında yer alan, içeriden başlatılan ve italik yazılan ifadeler ise kodları gösterecektir.

3.2. Tematik Analiz

Bu araştırmada, kadın mahalle muhtarlarının deneyimlerini ve mahalle dinamikleriyle olan etkileşimlerini derinlemesine incelemek amacıyla nitel araştırma yöntemi desenlenmiştir. Olguların kendi doğal bağlamında ve katılımcıların kendi perspektiflerinden incelenmesine olanak tanıyan bu yaklaşım doğrultusunda veriler toplanmış ve çözümlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, aktif olarak görev yapmakta olan 8 kadın mahalle muhtarı oluşturmaktadır. Araştırmanın doğası gereği, incelenen olguyu en iyi yansıtabilecek bilgi açısından zengin durumların seçilmesine olanak tanıyan amaçlı örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmanın verileri, derinlemesine mülakat tekniği kullanılarak araştırmacı tarafından geliştirilen "yarı yapılandırılmış görüşme formu" aracılığıyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu, araştırmacıya önceden belirlenmiş soruları sorma esnekliği sağlarken, aynı zamanda katılımcıların konuyu kendi deneyimleri çerçevesinde detaylandırmasına da imkân tanımıştır.

Görüşmeler sonucunda elde edilen verilerin analizinde "tematik analiz" yöntemi benimsenmiştir. Derinlemesine mülakatlardan elde edilen işitsel/yazılı ham veriler öncelikle metin haline getirilmiş ve analize hazır bir formata dönüştürülmüştür. Nitel verilerin kodlanması, kategorilendirilmesi ve sistematik bir şekilde analiz edilebilmesi amacıyla MAXQDA nitel veri analizi programı kullanılmıştır.

Tematik analiz süreci tümevarımsal bir yaklaşımla dört temel aşamada gerçekleştirilmiştir. İlk olarak metinler satır satır okunarak veri setindeki anlamlı bölümler işaretlenmiş ve temel "kodlar" oluşturulmuştur. İkinci aşamada, birbirleriyle ilintili ve benzer özellikleri taşıyan kodlar bir araya getirilerek daha üst kavramsal çerçeveler olan "kategoriler" inşa edilmiştir. Üçüncü aşamada, oluşturulan bu kategoriler arasındaki örüntüler incelenerek araştırmanın ana bağlamını yansıtan "temalar" belirlenmiştir. Son aşamada ise bulgular sayısallaştırılarak kodların tekrar edilme sıklığını gösteren frekans (f) değerleri hesaplanmış ve raporlanmıştır. MAXQDA yazılımı üzerinden yürütülen bu sistematik işlemler sonucunda veriler; "Muhtarın Mahalle ile Etkileşimi" (3 kategori, 10 kod) ve "Kadın Muhtar Olma Deneyimleri" (10 kategori) olmak üzere iki ana tema altında toplanarak analitik bir bütünlüğe kavuşturulmuştur.

Araştırmada tematik analizin tercih edilme nedeni, kadın muhtarların özgün deneyimlerini yansıtan ham veriler içerisindeki temel örüntüleri ve anlam setlerini sistematik olarak belirleme düşüncesidir. Tematik analiz, muhtarların anlatılarında yer alan dağınık bilgileri belirli temalar altında düzenlemeye ve kadınlık deneyimi ile mahalle yönetimi arasındaki örtük ilişkileri daha görünür kılmaya imkân tanımıştır. Böylece görüşmelerden elde edilen zengin veri seti, araştırmanın teorik çerçevesiyle uyumlu, analitik ve anlaşılır bir yapıya kavuşturulmuştur

3.2.1. Muhtarın Mahalle ile Etkileşimi Temasına Yönelik Bulgular

"Muhtarın Mahalle ile Etkileşimi" temasında 3 adet kategori ve 10 kod tespit edilmiştir. Tema kapsamında keşfedilen kategori ve kodlara yönelik frekans dağılım tablosu aşağıda verilmiştir.

Tablo 2. "Muhtarın Mahalle ile Etkileşimi" Temasına Yönelik Frekans Dağılım Tablosu

Kategori ve *Kod*	***f***
Kadın Mahalleli ile İletişim	**15**
İletişimde Sorun Yaşamama	8
Kadın Olmanın İletişimde Avantajı Olması	7
Mahallelinin Kişisel Sorunlarında Rol Alma	**10**
Rol Almama Çabası	5
Aktif Rol Alma	2
Sorunlara Kısmen Dahil Olma	2
Sorun ile Karşılaşmama	1
Sosyal Sorunlara Tanık Olma Sonuçları	**15**
Sosyal Sorunlardan Olumsuz Etkilenme	7
Duygusal Durumun İşi Etkilememesi	4
Yardımcı Olabilme ile Olumlu Hisler	3
Kendi Durumuna Şükretme	1

3.2.1.1. Kadın Mahalleli ile İletişim

Sekiz kadın mahalle muhtarıyla yapılan görüşmelerin analizi sonucunda, "Muhtarın Mahalle ile Etkileşimi" teması altında incelenen "Kadın Mahalleli ile İletişim" kategorisi, muhtarların mahalleli kadınlarla kurduğu ilişkinin derinliğini iki temel kod

üzerinden ortaya koymaktadır. Bu bulgular, kadın muhtarların mahallenin yönetiminde üstlendiği dönüştürücü sosyal rolü göstermesi açısından oldukça çarpıcıdır.

Sekiz kadın mahalle muhtarıyla yapılan görüşmelerde mahalleyle olan etkileşimlerini ölçmek adına öncelikle "Kadınlar sorunları olduğunda bunu muhtara iletmekte sorun yaşıyorlar mı? Bu noktada kadın mahalle muhtarları daha mı avantajlı?" sorusu yöneltilmiştir. Bu sorudan elde edilen yanıtlar üzerinden "Muhtarın Mahalle ile Etkileşimi" teması altında "Kadın Mahalleli ile İletişim" kategorisi oluşturulmuştur. Kategori muhtarların mahalleli kadınlarla kurduğu ilişkinin derinliğini iki temel kod üzerinden ortaya koymaktadır.

1. İletişimde Sorun Yaşamama (f=8): Kadın muhtarlar, mahalleli kadınlarla iletişimde hiçbir engel yaşamadıklarını ifade etmektedir. Muhtarlık makamı resmi bir kurum olmaktan çıkarak; kadınların muhtarı "abla, anne veya dost" olarak gördükleri bir dertleşme alanına dönüşmüştür. Görüşmelerde kadınların eş, çocuk veya komşu ilişkileri gibi özel problemlerini muhtarlarla rahatça paylaştığı ve muhtarların bu süreçte bir "psikolog" gibi dinleyici rolü üstlendiği ("Kadın kadının yurdudur" anlayışıyla) görülmektedir. Ayrıca, muhtarların sadece ofiste değil, pazarda, sokakta veya ev ziyaretlerinde de kolayca ulaşılabilir olmaları, "makam" algısını yıkarak iletişimi komşu samimiyetine taşımıştır.

2. Kadın Olmanın İletişimde Avantajı Olması (f=7): Araştırmaya katılan kadın muhtarlar, cinsiyetdaş olmanın sağladığı güven ortamını güçlü bir iletişim avantajı olarak görmektedir. "Kadın kadının dilinden anlar" düşüncesi etrafında şekillenen bu durumda kadınlar, mahremiyet içeren aile içi geçimsizlik veya özel problemlerini erkek muhtarlara anlatmaktan çekinmektedir. Hatta bazı kadınların polise dahi gidemedikleri meseleleri kadın muhtarlara açtığı belirtilmektedir. Geçmişte "kahvehane" gibi erkek egemen bir ortam olarak algılanan ve kadınların girmeye çekindiği muhtarlık binaları, kadın muhtarların göreve gelmesiyle rahatça oturup sohbet edilebilen güvenli alanlara dönüşmüştür.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen veriler, kadın muhtarların varlığının mahalledeki kadınlar için önemli bir psikolojik ve sosyal destek mekanizması oluşturduğunu göstermektedir. Cinsiyet ortaklığının getirdiği empati sayesinde muhtarlık ofisleri, resmi evrak işlerinin ötesine geçerek kadın dayanışmasının yaşatıldığı erişilebilir merkezler haline gelmiştir.

3.2.1.2. Mahallelinin Kişisel Sorunlarında Rol Alma

Mahalle ile etkileşim teması altında, kadınların kadın bir muhtara erişiminden sonra sorulan ikinci soru, mahalle sakinlerinin kişisel ve ailevi sorunlarına ne kadar müdahil olduklarını görmeye yönelik yöneltilen "Mahalle Sakinlerinin kişisel sorunları, özellikle evlilik veya aile içi anlaşmazlıklar gibi hassas konularda arabuluculuk yapıyor musunuz?" sorusu olmuştur. "Mahallenin Kişisel Sorunlarında Rol Alma" başlığı altında kategorize edilen cevaplar, muhtarların arabuluculuk ve özel hayata müdahale konularında farklı sınır ve tutumlar belirlediğini dört temel kod üzerinden ortaya koymuştur. Bu tutumlar, muhtarların resmi görev tanımları ile mahallenin sosyal dinamikleri arasında kurdukları dengeyi göstermektedir.

1. Rol Almama Çabası (f=5) ve Sorunlara Kısmen Dahil Olma (f=2): Görüşmelerde en sık karşılaşılan tutum, muhtarların hane içine ve ailevi meselelere doğrudan müdahale etmekten bilinçli olarak kaçınmasıdır. Muhtarlar, eşler arasına girmeyi uygun bulmamakta, olası olumsuz durumlarda "suçlu duruma düşme" endişesi taşımakta ve herkesin yaşantısının farklı olduğu gerekçesiyle sınırlarını korumak istemektedir. Özellikle kalabalık mahallelerde bu mesafeyi korumak, iş yükü açısından da bir gereklilik olarak sunulmaktadır.

Ancak bu durum tamamen bir iletişimsizlik anlamına gelmez. "Sorunlara Kısmen Dâhil Olma" kodunda görüldüğü üzere, mahalleli kadınlar evrak almaya geldiklerinde dahi ailevi sıkıntılarını muhtarlara açmaktadır. Muhtarlar bu noktada olayların çok detayına ve iç yüzüne girmeden onları dinlemekte, empati kurmakta ve yüzeysel de olsa akıl vererek destekleyici bir tavır sergilemektedir.

2. Aktif Rol Alma (f=2) ve Sorun ile Karşılaşmama (f=1): Rol almama çabasının tam aksine, bazı muhtarlar mahalledeki huzursuzluğun büyümesini engellemek adına sorunlara proaktif bir şekilde müdahale etmektedir. Bu muhtarlar, kadınların kendi ailelerine dahi anlatamadıkları sorunları dinleyip yol göstermekte, komşu anlaşmazlıklarını çözmekte ve hatta karı-koca kavgalarında evlerine kadar giderek doğrudan arabuluculuk yapmaktadır. Çözülemeyecek kadar özel ve büyük krizlerde ise olayları ilgili resmi birimlere aktarmaktadırlar. Diğer yandan, araştırmaya katılan bir muhtar ise görev süresince bu tarz kişisel bir sorunla henüz hiç karşılaşmadığını belirtmiştir.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen metinler ve frekanslar, kadın muhtarların mahallelinin kişisel sorunları karşısında genel refleks olarak "mahremiyete saygı duyarak mesafeli kalma" eğiliminde olduklarını göstermektedir. Çoğu muhtar, sınırlarını net çizerek yalnızca dinleyici/tavsiye verici bir rolde kalmayı tercih etmektedir. Bununla birlikte, mahallenin yapısına ve krizin boyutuna göre doğrudan inisiyatif alıp arabuluculuk yapan muhtarların varlığı, muhtarlık kurumunun gerektiğinde gayri resmi bir kriz çözme ve sosyal denge mekanizması olarak da işlev gördüğünü kanıtlamaktadır.

3.2.1.3. Sosyal Sorunlara Tanık Olma Sonuçları

Kadın muhtarların mahalle sakinlerinin yaşadığı derin yoksulluk, hastalık ve çaresizlik gibi durumlara tanıklık etmelerinin psikolojik ve mesleki yansımalarını değerlendirmek amacıyla "Mahalledeki sosyal sorunlara (aile içi şiddet, yoksulluk, hastalık vb.) yakından tanıklık etmek, üzerinizde nasıl bir duygusal ve psikolojik yük oluşturuyor? Bu yükle nasıl başa çıkıyorsunuz?" sorusu yöneltilmiştir. "Sosyal Sorunlara Tanık Olma Sonuçları" kategorisi adı altında birleştirilen yanıtlar muhtarların empati kurma düzeyleri ile görev bilinci arasında kurdukları dengeyi dört temel kod üzerinden ortaya koymaktadır.

1. Sosyal Sorunlardan Olumsuz Etkilenme (f=7): Görüşülen kadın muhtarlar, mahalledeki yardıma muhtaç, hasta veya çaresiz insanların durumlarından duygusal olarak derinden etkilendiklerini ifade etmektedir. Muhtarlar, "kadınların duygusal varlıklar olması" sebebiyle doğrudan empati kurduklarını ve vatandaşlarla "ağlayıp güldüklerini" (M1) belirtmektedir. Bu durum bazen öyle bir yük haline gelmektedir ki, muhtarlar akşam evlerine gittiklerinde bu ağırlığı taşımakta, kimisi eve gidince bu konulardan hiç bahsetmek istemezken (M4), kimisi ise eşiyle dertleşerek içini rahatlatmaya çalışmaktadır (M3). Özellikle herkese yetişememe kaygısı ve vicdani sorumluluk, muhtarların eşleri tarafından "herkese yetişemezsin" şeklinde uyarılmalarına dahi yol açmaktadır (M2). Sahada karşılaşılan ağır tablolar, örneğin doksan yaşında yatalak bir anne ile engelli oğlunun bakımsızlık içindeki durumu (M5), muhtarların üzerinde çok fazla şeye şahit olmanın ağır bir yükünü oluşturmaktadır (M6).

2. Duygusal Durumun İşi Etkilememesi (f=4): Yaşanan ağır duygusal travmalara ve psikolojik yüke rağmen, muhtarlar kurumsal görevlerini aksatmadan sürdürmek zorunda olduklarının bilincindedir. Vicdanen ne kadar zorlansalar da, resmi işlemlerin beklemesi ve mahallenin büyüklüğü (M3) nedeniyle kendilerini toparlayıp işlerine devam etmektedirler. Telefonların susmaması ve mahalledeki diğer etkinlik veya açılışlara katılma zorunluluğu, muhtarların kendi içlerinde yaşadıkları üzüntüyü bastırarak kendilerini sürekli diri tutmalarını (M7) ve ertesi gün hiçbir şey olmamış gibi mesailerine devam etmelerini (M1, M4) zorunlu kılmaktadır.

3. Yardımcı Olabilme ile Olumlu Hisler (f=3) ve Kendi Durumuna Şükretme (f=1): Muhtarlar, şahit oldukları acı tabloların yarattığı psikolojik yükü, insanlara aktif olarak yardım ederek ve manevi tatmin sağlayarak hafifletmeye çalışmaktadır. Ne kadar çok insanın hayatına dokunurlarsa kendilerini o kadar işe yaramış hissederek bu yükü aşmaktadırlar (M6). Aynı zamanda, tek öğünle beslenen, pazar parası olmayan veya çocukları tarafından terk edilen yaşlıları (M8) görmek, muhtarların kendi hallerine şükretmelerini sağlamaktadır. Sadece üzülmek yerine, maddi ve manevi destek sunarak vicdanen rahatlama hissi ve "hayatın içinde birine dokunabilmenin güzelliği" (M5) ön plana çıkmaktadır.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen bulgular, kadın muhtarların sosyal sorunlara karşı yüksek bir duygusal duyarlılık sergilediğini, ancak bu durumu mesleki bir zafiyete dönüştürmediklerini göstermektedir. Şahit olunan ağır hayat şartları muhtarlar üzerinde ciddi bir psikolojik yük ve vicdani sorumluluk yaratsa da bu duygusal süreç onlara işi bırakma veya aksatma değil; aksine daha fazla insana yardım etme, şükretme ve sosyal dayanışmayı güçlendirme motivasyonu sağlamaktadır.

3.2.2. Kadın Muhtar Olma Deneyimleri Temasına Yönelik Bulgular

"Kadın Muhtar Olma Deneyimleri" temasında bulgular 10 farklı kategoride derlenmiştir. Bu kategoriler ve kategori altında yer alan kodlar aşağıda tablo olarak verilmiştir.

Tablo 3. "Kadın Muhtar Olma Deneyimleri" Temasına Yönelik Frekans Dağılım Tablosu

Kategori ve *Kod*	***f***
Adaylık Sürecinde Cinsiyete Bağlı Deneyimler	**24**
Görevin Sürdürülemeyeceğine Dair Ön Yargı	6
Hemcins Desteği Alma	6
Kaybedileceğine Dair Ön Yargı	5
Ön Yargıları Yıkma	3
İftira ile Karşılaşma	2
Tehdit Edilme	1

Kadın Olma Sebepli Destek Görme	1
Taleplerde Cinsiyete Bağlı Farklılıklar	**20**
Sosyal Yardımlara Yönelik Talepler Gelmesi	8
Kadınlardan Daha Çok Talep Gelmesi	7
Sosyal Etkinlik Talepleri Gelmesi	2
Evlilik Sürecine Destek Talepleri Gelmesi	1
Psikolojik Sağlık ve Bağımlılık Yardımı Talepleri Gelmesi	1
Güvenlik Talepleri Gelmesi	1
Resmi Kurumlarla İlişkilerde Cinsiyete Bağlı Deneyimler	**11**
Belediyede Avantaj Görme	8
Diğer Resmî Kurumlarda Avantaj Görme	3
Görev Önceliklendirmede Cinsiyet Rolü	**19**
Cinsiyet Rolünün Etkisi Olması	6
Temizliği Önceliklendirme	4
Güvenliği Önceliklendirme	3
Alt Yapı Sorunlarını Önceliklendirme	2
Yemek İsrafını Önceliklendirme	1
Girişim Desteklerini Önceliklendirme	1
Sosyalleşme Alanlarını Önceliklendirme	1
Sosyal Yardımları Önceliklendirme	1
Muhtarlık Görevi ve İş Dışı Yaşantı	**33**
Eş Desteği Alma	8
Desteğin Önemli Bulunması	7
Meslek ve İş Dışı Yaşantıyı Birlikte Yürütmede Başarı	5
İş Dışı Yaşantıda Aksamalar Yaşanması	3
Muhtarlık İşlerinde Eşten Yardım Alma	3
Çocuklardan Destek Alma	3
Ev İşlerinde Aileden Yardım Alma	2
Komşulardan Destek Alma	1
Büyük Mahallelerde Denge Zorluğu Olması	1
Çalışma Esnekliği Sağlama Durumu	**16**
Önceliğin İşe Verilmesi	8
İş Saatlerinde Esneklik Sağlayamama	3
İş Saatlerini Esnetme	2
Eve İş Götürmeme Çabası	2
Küçük İşleri Evde Yapma	1
Muhtarlık Görevi Sebepli Suçluluk Hissi	**10**
Suçluluk Hissi Yaşamama	6
Kendine Karşı Suçluluk Hissi	2
Aileye Karşı Suçluluk Hissi	1
Çocuklara Karşı Suçluluk Hissi	1
Muhtarlık Görevinin Ekonomik ve Bireysel Etkileri	**25**
Öz Güven Artışı	10
Ekonomik Katkı Görmeme	4
Aile Ekonomisine Katkı Sağlanması	3
Mutluluk Hissi	2
Sosyal Çevre Artışı	2
Ekonomik Özgürlük ile Güçlü Hissetme	1
Karar Almada Sorumluluk Hissi	1
Kararların Belirginleşmesi	1
Kararlara Değer Verilmesi	1
Muhtarlık Görevi ve Siyasi Kariyer Bağlantısı	**14**
Muhtarlığın Siyasi Deneyim Sağlaması	7
Muhtarlığı Sıçrama Tahtası Değil, Nihai Hedef ve Özgül Deneyim Olarak Görmek	4
Siyasi Kariyerde İlerleme İsteği	3
Rol Model Olma Deneyimleri	**14**
Kadınlara Örnek Olma	8
Rol Model Olma ile Motive Olma	3
Çocuklara Örnek Olma	3

3.2.2.1. Adaylık Sürecinde Cinsiyete Bağlı Deneyimler

Kadın muhtarların adaylık ve seçim süreçlerinde yaşadıkları zorlukları ve aldıkları destekleri değerlendirmek için *"Muhtar adaylığı sürecinizde, mahallelinin veya rakiplerinizin size yaklaşımında 'kadın olmanızla' ilgili ayrıştırıcı (olumlu veya olumsuz) bir durumla karşılaştınız mı?"* sorusu yöneltilerek elde edilen sonuçlardan "Adaylık Sürecinde Cinsiyete Bağlı Deneyimler" kategorisi oluşturulmuştur. Bu kategori, cinsiyetin yerel siyasete katılım sürecindeki belirleyici rolünü ortaya koymaktadır. Tematik analiz kapsamında bu kategori altında 7 kod oluşturulmuştur. Ancak aşağıdaki değerlendirmede

birbirleriyle ilintili kodlar aynı başlık altında değerlendirmeye alınmıştır. Bulgular, kadın adayların bir yandan güçlü toplumsal ön yargılarla ve engellemelerle mücadele ederken diğer yandan hemcins dayanışmasıyla güçlendiklerini göstermektedir.

1. Görevin Sürdürülemeyeceği (f=6) ve Seçimin Kaybedileceğine Dair (f=5) Ön Yargılar: Kadın muhtar adayları, seçim sürecinde en çok kadının yerinin evi olduğu ve bu işleri yapamayacağı yönündeki toplumsal ön yargılarla karşılaşmıştır. Erkek adaylar ve bazı mahalle sakinleri tarafından, kadınların gece baskınlarına gidemeyeceği, çocuklarını bırakıp bu işleri yürütemeyeceği öne sürülerek psikolojik baskı kurulmuştur. Adayların kadın olmalarından dolayı seçimi baştan kaybedecekleri düşünülmüş ve sırf kadın oldukları için erkek adaylar tarafından rakip olarak dahi görülmemişlerdir. Geçmişte 22 yıl boyunca erkek muhtarın yönettiği bir mahallede kalıplaşmış düzenin yıkılamayacağının söylenmesi (M1) veya kadın muhtarı küçümsemesine rağmen kendi resmi evrak işlerini halledemeyip muhtara muhtaç olan yaşlı erkeklerin tavırları (M8), mahalle yönetiminde kemikleşmiş erkek zihniyetin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

2. Engellemeler; İftira ile Karşılaşma (f=2), Tehdit Edilme (f=1) ve Ön Yargıları Yıkma (f=3): Seçim süreci kadın adaylar için yalnızca psikolojik ön yargılarla değil, aynı zamanda doğrudan sabotaj ve engelleme girişimleriyle de geçmiştir. Erkek adayların kadın bir muhtarın seçilmesini engellemek amacıyla sosyal medya üzerinden asılsız karalama kampanyaları başlattıkları ve iftiralar attıkları belirtilmiştir. Bu iftira ve haksızlık korkusu, muhtarların seçim günü gece geç saatlere kadar sandık başından ayrılamamasına yol açmıştır (M4). Hatta bu durum o kadar ileri gitmiştir ki, pankartların yırtılması ve polise intikal eden doğrudan tehditlerin yaşanması (M6) söz konusu olmuştur. Tüm bu zorlu süreçlerin ve caydırma politikalarının sonunda kadın muhtarlar seçimi kazanarak kafalardaki kadından muhtar olmaz algısını yıkmayı başarmıştır.

3. Hemcins Desteği Alma (f=6) ve Kadın Olma Sebepli Destek Görme (f=1): Ön yargılara ve sert engellemelere karşı kadın muhtar adaylarının en büyük itici gücü mahalledeki diğer kadınların desteği olmuştur. Kadınlar, ev ziyaretlerinde ve mahalle toplantılarında adayları cesaretlendirmiş, arkandayız mesajı vererek güçlü bir dayanışma sergilemiştir. Kadın adayların seçimi kazanmasında hemcinslerinin bu motive edici çabası kritik bir rol oynamıştır. Bunun yanı sıra, adayların kadın kimliği bazen tek başına bir destek nedeni olurken; eğitimli olmaları (örneğin ziraat mühendisi bir kadın adayın çıkması) da (M5) seçmen nezdinde olumlu bir farklılık yaratarak kadın olmanın avantajına dönüşmüştür.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen bulgular, mahalle yönetiminde kadınların adaylık sürecinin erkeklere kıyasla çok daha engebeli ve mücadeleci geçtiğini göstermektedir. Kadın adaylar; yapamazsın söylemlerine, iftira ve tehdit gibi caydırıcı eylemlere rağmen hemcinslerinden aldıkları güçlü destekle bu engelleri aşmıştır. Bu durum, muhtarlık seçimlerinde eril tahakkümün kırılmasında kadın dayanışmasının ve kadınların zorluklar karşısındaki öz güvenli duruşunun ne kadar belirleyici olduğunu kanıtlamaktadır.

3.2.2.2. Taleplerde Cinsiyete Bağlı Farklılıklar

Kadın muhtarlara gelen taleplerin niteliği ve talepte bulunan kitleyi inceleyen bu kategori, muhtarın cinsiyetinin vatandaş-muhtar ilişkisindeki ve talep çeşitliliğindeki belirleyici rolünü ortaya koymaktadır. Kategori "*"Kadın muhtar olmanız nedeniyle mahalle sakinlerinden gelen talep türlerinde, erkek muhtarlara göre bir farklılık gözlemliyor musunuz?"* sorusuna verilen cevaplar üzerinden üretilmiş ve "Taleplerde Cinsiyete Bağlı Farklılıklar" olarak adlandırılmıştır. MAXQDA analizi ile bu kategori altında 6 kod oluşturulmuştur. Ancak aşağıdaki değerlendirmede birbirleriyle ilintili kodlar aynı başlık altında değerlendirmeye alınmıştır. Bulgular, kadın muhtarların göreve gelmesiyle birlikte muhtarlığa başvuran kitlede kadınların ağırlık kazandığını ve taleplerin ağırlıklı olarak sosyal destek, yardımlaşma ve özel ailevi meseleler etrafında şekillendiğini göstermektedir.

1. Kadınlardan Daha Çok Talep Gelmesi (f=7): Muhtarlık ofislerine gelen taleplerin büyük bir çoğunluğunun kadın vatandaşlardan geldiği görülmektedir. Bu durumun temelinde, kadın muhtarların mahalleli kadınlar tarafından bir makam sahibinden ziyade "kız kardeş" veya "evlat" gibi görülmesi yatmaktadır. Geçmişte erkek muhtarların görev yaptığı dönemlerde muhtarlığa gitmekten çekinen kadınların, kadın muhtarların göreve gelmesiyle birlikte rahatça ofise gelerek hem resmi işlerini hallettikleri hem de aile içi problemlerini ve şikâyetlerini rahatlıkla paylaştıkları ifade edilmektedir. Bu durum, muhtarın cinsiyetinin, mahalle yönetimi mekanizmalarını kadınlar için çok daha erişilebilir kıldığını kanıtlamaktadır.

2. Sosyal Yardım (f=8) ve Sosyal Etkinlik (f=2) Talepleri: Kadın muhtarlara yöneltilen taleplerin başında temel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik sosyal yardımlar gelmektedir. Kadın vatandaşlar; çocukları için kırtasiye, hasta bezleri, kıyafet ve ikinci el eşya gibi maddi destek taleplerinin yanı sıra, iş bulma (temizlik, çocuk bakımı vb.) konularında da muhtarlardan referans ve yardım istemektedir. Özellikle bebek bezi veya bebek maması gibi çok özel ve spesifik ihtiyaçların erkek bir muhtardan

istenemeyeceği, kadın muhtarların bu noktada "anne/kadın" kimlikleriyle daha vicdanlı ve anlayışlı bulundukları vurgulanmaktadır (M7). Maddi yardımların yanı sıra, sosyal hayatı olmayan ve evden çıkamayan kadınların muhtarlardan sosyalleşebilmek amacıyla gezi (örneğin Amasya-Samsun gezisi) ve Aşure günü gibi etkinlikler düzenlemesini talep etmesi (M2), muhtarlığın sosyal bir buluşma noktasına dönüştüğünü göstermektedir.

3. Özel Sorunlar ve Toplumsal Talepler: Evlilik Sürecine Destek (f=1), Psikolojik Sağlık ve Bağımlılık (f=1) ile Güvenlik (f=1) Talepleri: Kadın muhtarlar, standart mahalle yöneticisi taleplerinin çok ötesinde, mahallelinin en mahrem ve özel konularında da çözüm mercii olarak görülmektedir. Örneğin, çocuklarını evlendirmek isteyen ailelerin gelin/damat adayını muhtara soruşturması veya muhtarı kız isteme merasimlerine davet ederek nişan yüzüklerini kesmesini talep etmeleri (M6), muhtara duyulan derin güvenin ve ona atfedilen "aile büyüğü" rolünün bir göstergesidir. Diğer yandan, madde bağımlısı gençlerin annelerinin çaresizlik içinde muhtara gelerek tedavi için yönlendirme ve psikolojik destek talep etmesi, muhtarların "anne vicdanı" ile hareket ederek kurumlar arası köprü kurmasını zorunlu kılmaktadır (M6). Tüm bu bireysel ve ailevi dertlerin yanında, çocukların güvenliği için okul ve park çevrelerine kamera takılması gibi daha geniş çaplı toplumsal güvenlik talepleri de doğrudan kadın muhtarlara iletilmektedir (M1).

Kategori Değerlendirme: Elde edilen bulgular, mahalle yönetiminde kadın muhtarların varlığının, vatandaşlardan gelen taleplerin niteliğini bürokratik işlemlerden derin bir sosyal hizmet ve dayanışma ağına dönüştürdüğünü göstermektedir. Kadın vatandaşlar, erkek muhtarlara açamadıkları maddi yetersizliklerini, çocuklarının özel ihtiyaçlarını ve ailevi/psikolojik sorunlarını kadın muhtarlara rahatlıkla açabilmektedir. Bu durum, kadın muhtarların mahallede sadece idari bir yönetici değil, aynı zamanda güvenliği, sosyal yardımlaşmayı ve toplumsal rehabilitasyonu sağlayan kilit bir sosyal aktör olduğunu doğrulamaktadır

3.2.2.3. Resmî Kurumlarla İlişkilerde Cinsiyete Bağlı Deneyimler

Kadın muhtarların resmî kurumlarla olan etkileşimlerini ve buralarda kendilerine nasıl davranıldığını tespit edebilmek amacıyla kendilerine *"Muhtarlık görevinizi ifa ederken resmî kurumlarda (belediye, kaymakamlık vb.) kadın olmanızın ciddiye alınma, pazarlık etme gücü veya iletişimde bir farklılık yarattığını düşünüyor musunuz?"* Kurumsal alanda cinsiyetin etkisi nasıl ortaya çıkıyor? Olumlu ya da olumsuz?" sorusu yöneltilmiştir. "Resmî Kurumlarla İlişkilerde Cinsiyete Bağlı Deneyimler" olarak kategorileştirilen bu başlık altındaki bulgular cinsiyetin bürokratik işleyişteki pozitif yansımalarını ortaya koymakta, kadın muhtarların devlet dairelerinde ve yerel yönetim birimlerinde özel bir saygı ve öncelik gördüklerini göstermektedir.

1. Belediyede Avantaj Görme (f=8): Kadın muhtarlar hem il hem de ilçe belediyeleriyle yürüttükleri çalışmalarda kadın olmanın getirdiği büyük bir pozitif ayrıcalık yaşadıklarını belirtmektedir. Belediye başkanları ve kurum çalışanları tarafından taleplerine hızla yanıt verilmekte, sahada çalışan temizlik ve arıza ekipleri kadın muhtarlara ekstra nezaket ve öncelik göstermektedir. Özellikle resmi günlerde veya açılışlarda kadın muhtarların her zaman en ön planda ağırlanması, fotoğraf çekimlerinde başkanlar tarafından yanlarına alınarak onore edilmeleri (M6) dikkat çekmektedir. Çalışanların, kadın muhtarların işlerini bekletmeden hemen çözmeye yönelik yaklaşımları, cinsiyetin bürokratik engelleri aşmada ve mahalle hizmetlerini hızlandırmada önemli bir kolaylaştırıcı rol oynadığını kanıtlamaktadır.

2. Diğer Resmî Kurumlarda Avantaj Görme: Kaymakamlıkta (f=1), Emniyette (f=1) ve Valilikte (f=1) Avantaj Görme: Belediyelerin yanı sıra mülki idare amirlikleri ve güvenlik güçleriyle olan ilişkilerde de kadın muhtarlara yönelik pozitif ayrımcılık öne çıkmaktadır. Kaymakamlık ve valilik ziyaretlerinde kadın muhtarlar sorunlarını iletirken her zaman öncelik görmekte ve yazılan dilekçelere hızla dönüş yapılmaktadır. Hatta bazı kaymakamların kadın muhtarları özellikle yanlarına alarak, iletişimlerinin daha güzel olduğunu ve kadın muhtar sayısının artmasını temenni ettiklerini belirttikleri görülmektedir (M5). Benzer şekilde emniyet müdürlüğü ile yapılan haftalık toplantılarda kadın muhtarlar en ön sırada ağırlanmakta; emniyet müdürleri mahalledeki güvenlik sorunlarının çözümünde bizzat muhtarların fikirlerine ve kararlarına başvurarak (M4) onlara duyulan güveni hissettirmektedir.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen bulgular, yerel siyasette kadın temsilinin resmî kurumlardaki bürokratik ilişkileri yumuşattığını ve iş birliğini güçlendirdiğini göstermektedir. Kadın muhtarların belediye, valilik, kaymakamlık ve emniyet gibi farklı devlet kademelerinde gördükleri nezaket, saygı ve öncelikli hizmet; kadın olmanın kamu yönetiminde bir dezavantaj değil, aksine mahalle sorunlarının hızlı ve yapıcı çözümünü sağlayan güçlü bir avantaja dönüştüğünü ortaya koymaktadır.

3.2.2.4. Görev Önceliklendirmede Cinsiyet Rolü

Kadın muhtarların mahalle yönetiminde öncelik verdikleri hizmet alanlarını ve bu tercihlerde cinsiyet ile annelik rollerinin etkisini incelemek amacıyla *"Sizin bir kadın muhtar olarak mahalle yönetiminde önceliklendirdiğiniz konular (çevre, güvenlik, sosyal yardım vb.) nelerdir? Bu öncelikler, cinsiyetinizden bağımsız mı, yoksa kadın kimliğinizin bir yansıması mı?"* sorusu yöneltilmiştir. Tematik analizde bu soru "Görev Önceliklendirmede Cinsiyet Rolü" olarak kategoriye dönüştürülmüş ve elde edilen cevaplardan 8 kod oluşturmuştur. Ancak aşağıdaki değerlendirmede birbirleriyle ilintili kodlar aynı başlık altında değerlendirmeye alınmıştır. Bulgular, kadın muhtarların yönetim anlayışında annelik güdüsü, vicdan ve koruyuculuğun belirleyici olduğunu göstermektedir.

1. Cinsiyet Rolünün Etkisi Olması (f=6): Kadın muhtarlar, görevlerini yerine getirirken mahalledeki vatandaşlara bir yönetici olmanın ötesinde şefkatli ve anaç bir yaklaşımla yaklaşmaktadır. Kendilerini öncelikle "anne" olarak tanımlayan muhtarlar, evlerindeki düzeni ve koruyuculuğu mahalleye de yansıtarak vatandaşın sorunlarını kendi çocuklarının sorunuymuş gibi içselleştirdiklerini belirtmektedir. Bu anne duyarlılığı ve vicdanı, gençleri madde bağımlılığından koruma veya yardıma muhtaç küçük çocukları mutlu etme gibi konularda en üst düzeye çıkmaktadır.

2. Temizliği (f=4) ve Güvenliği (f=3) Önceliklendirme: Muhtarların en çok önemsediği meselelerin başında mahallenin fiziksel temizliği ve güvenliği gelmektedir. Kadın muhtarlar, mahalle temizliğini kendi evlerinin temizliği ile eşdeğer görmekte ve pis bir çevrenin doğrudan kendilerini yansıtacağı bilinciyle hareket etmektedir. Çocukların sağlığı ve hijyeni için çöp konteynerleri ile parkların düzenine ekstra hassasiyet gösterilmekte; mahalleye kaçak dökülen moloz yığınlarını engellemek için aylarca uğraşıp mahkeme sürecine dahi başvuran muhtarlar (M6) bulunmaktadır. Güvenlik boyutunda ise, özellikle gençleri madde bağımlılığından korumak ve çocukların okul yollarında güvenliğini sağlamak için parklardaki şüpheli şahısları polis ekiplerine bildirmekte, gece baskınlarına bizzat iştirak etmekte ve okul çıkışlarında çocukların caddelerden güvenli geçişini anaç bir içgüdüyle gözetlemektedirler (M7).

3. Alt Yapı Sorunlarını (f=2), Yemek İsrafını (f=1), Girişim Desteklerini (f=1), Sosyalleşme Alanlarını (f=1) ve Sosyal Yardımları Önceliklendirme (f=1): Kadın muhtarlar; altyapı iyileştirmeleri, çevre bilinci, yerel kalkınma ve sosyal dayanışma gibi çok çeşitli alanları da görev öncelikleri arasına almıştır. Elektrik ve su kesintisi gibi zorlu altyapı sorunlarında arızaların başında durarak, "bu işler erkek işidir" algısını yıkmak için mesai harcamaktadırlar (M2). Sokaklara atılan ekmek israfını önlemek adına ilçe genelinde ilk kez uygulanan "atık ekmek kutusu" projesini hayata geçirmeleri (M5) yenilikçi ve çevreci yaklaşımlarını göstermektedir. Ayrıca kadın girişimcilere satış yapabilecekleri pazar alanları oluşturma, çocuklar ve kadınlar için sosyalleşme mekânları (kütüphane, spor alanı) kazandırma gibi projelere odaklanmaktadırlar. Bununla birlikte muhtarların; muhtarlık ofisini adeta bir yardımlaşma derneği gibi işleterek ihtiyaç sahiplerine kendi araçlarıyla kıyafetten beyaz eşyaya kadar lojistik destek sağlamayı (M4) temel önceliklerden biri haline getirdikleri de görülmektedir.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen bulgular, kadın muhtarların görev önceliklerini belirlerken resmi bürokrasiden ziyade "anne ve kadın" kimliklerinin getirdiği vicdani, koruyucu ve çözüm odaklı reflekslerle hareket ettiklerini göstermektedir. Temizlikten güvenliğe, altyapı projelerinden sosyal yardımlara kadar her alanda mahalleyi kendi evleri gibi benimseyen muhtarlar, mahalle hizmetlerine derin bir aidiyet ve şefkat duygusu katarak standart muhtarlık anlayışını dönüştürmektedir.

3.2.2.5. Muhtarlık Görevi ve İş Dışı Yaşantı ile Görev Sürecinde Aile Desteği

Kadın muhtarların mesai saatleri dışındaki özel hayatları, ev içi sorumlulukları ve bu zorlu süreçte ailelerinden aldıkları desteği görebilmek amacıyla derinlemesine mülakat yarı yapılandırılmış görüşme formunda iki soru üretilmiştir. Bunlar *"Muhtarlık görevinizle, evdeki eş ve anne olma pozisyonunuz arasındaki dengeyi nasıl sağlıyorsunuz? Muhtarlığın gerektirdiği esnek ve uzun çalışma saatleri, aile yaşamınızda ne tür fedakârlıklara yol açtı?"* ve *"Eşinizden, çocuklarınızdan veya diğer aile üyelerinizden gördüğünüz destek, muhtarlık görevini sürdürmenizde ne kadar belirleyici oldu? Bu destek olmadan görevinizi yapmanız mümkün müydü?"* şeklinde formüle edilmiştir. İki ayrı sorudan alınan cevaplar tematik analiz kapsamında "Muhtarlık Görevi ve İş Dışı Yaşantı ile Görev Sürecinde Aile Desteği" kategorisi altında birleştirilmiştir. Bu kategori altında 9 kod üretilmiş ve bu kodlar arasında birbirleriyle ilintili olanlar birleştirilmiştir. Bulgular, kadın muhtarların iş ve ev dengesini sağlamada zaman zaman ciddi zorluklar yaşadığını, ancak eş ve çocuklardan alınan güçlü destekle bu engellerin başarıyla aşıldığını göstermektedir.

1. Eş Desteği Alma (f=8), Muhtarlık İşlerinde Eşten Yardım Alma (f=3), Çocuklardan Destek Alma (f=3) ve Ev İşlerinde Aileden Yardım Alma (f=2): Muhtarların yaşadığı zaman ve iş yükü baskısı, eş ve çocukların hem evde hem de muhtarlık ofisinde aktif rol almasıyla büyük ölçüde hafifletilmektedir. Adaylık sürecinden itibaren başlayan eş desteği, görev süresince arızalara birlikte gitmekten, evrak dağıtımına yardım etmeye ve hatta ofiste tadilat yapmaya kadar uzanmaktadır. Örneğin, emekli bir eşin sürekli muhtarlıkta eşiyle birlikte çalışması (M6) veya esnaf bir çiftin muhtarlık ve dükkân arasında dönüşümlü bir nöbet düzeni kurması (M4) bu dayanışmanın somut örnekleridir. Ev içi sorumluluklarda ise eşler yemek ve temizliğe yardım ederken; özellikle kız çocukları ev işlerini devralarak (M3) annelerinin yükünü azaltmaktadır. Hatta göreve başladığında henüz üç aylık bebeği olan bir muhtarın, bebeğini pusetle toplantılara götürmesi ve eşinin yardımıyla bu süreci atlatması (M5), aile desteğinin pratik düzeydeki kritik rolünü göstermektedir.

2. Meslek ve İş Dışı Yaşantıyı Birlikte Yürütmede Başarı (f=5), İş Dışı Yaşantıda Aksamalar Yaşanması (f=3), Komşulardan Destek Alma (f=1) ve Büyük Mahallelerde Denge Zorluğu Olması (f=1): Kadın muhtarların bir kısmı, muhtarlık mesaisinin "memur gibi" düzenli olması sayesinde iş ve ev hayatı arasında başarılı bir denge kurabildiklerini ifade etmektedir. Bu muhtarlar, eşleri işten gelmeden eve dönüp yemek ve temizlik gibi sorumluluklarını hafta sonlarına veya akşam saatlerine planlayarak fedakârlık yapmadan süreci yönetmektedir. Ancak özellikle sorunlu veya büyük mahallelerde görev yapan muhtarlar için bu dengeyi sağlamak oldukça güçleşmektedir (M8). Telefonların mesai saatleri dışında dahi susmaması, akşam yemeklerinde aniden çıkan acil durumlar, altyapı arızaları veya emniyetle gidilen gece baskınları sebebiyle muhtarlar evlerini aniden terk etmek zorunda kalmaktadır. Bu durum, çocukların okul etkinliklerine yetişememe veya üniversite çağındaki çocukların "anne yapmasan mı, birlikte vakit geçirsek" şeklindeki serzenişlerine yol açarak (M6) aile hayatında ve iş dışı yaşantıda ciddi aksamalara neden olmaktadır.

3. Desteğin Önemli Bulunması (f=7): Muhtarlar, mahalle yönetimindeki bu pozisyonun siyasi bir parti desteği olmadan, tamamen gönüllülük ve bireysel çaba ile yürütüldüğünü, bu nedenle aile ve çevre desteği olmadan başarılı olmanın neredeyse imkânsız olduğunu vurgulamaktadır (M7). Eşlerin, çocukların ve komşuların kadın muhtarlara duyduğu inanç, sadece fiziksel bir yardım değil; aynı zamanda psikolojik bir kalkan işlevi görmektedir. Toplumdaki "kadın yapamaz" şeklindeki ön yargılara karşı ailenin verdiği manevi destek, muhtarların yoruldukları veya psikolojik olarak çöktükleri anlarda ayağa kalkmalarını sağlamaktadır. Muhtarlık işlemleri sırasında güçlük çıkaran vatandaşlarla uğraşırken eşlerin sağladığı telkin ve yakın çevrenin motive edici yaklaşımı, muhtarlık görevinin sağlıklı bir şekilde sürdürülebilmesi için en temel güç kaynağı olarak ifade edilmektedir.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen bulgular, kadın muhtarlar için mesleki sorumluluklar ile ev içi rollerin kesiştiğini ve bu iki alanın ancak güçlü bir aile dayanışmasıyla dengede tutulabildiğini göstermektedir. İşin esnek olmayan ve anlık müdahale gerektiren yapısı özel hayatta yer yer aksamalara yol açsa da başta eşler olmak üzere çocukların ve yakın çevrenin sürece doğrudan dahil olması (iş yükünü paylaşması) bu zorlukları tolere edilebilir kılmaktadır. Dolayısıyla kadın muhtarların başarısının arkasında, evrak işlerinden ev işlerine kadar uzanan koordine bir aile içi dayanışmanın yattığı söylenebilir.

3.2.2.6. Çalışma Esnekliği Sağlama Durumu

Kadın muhtarların mesai saatleri ile özel hayatları arasındaki sınırları nasıl belirlediklerini ve görevlerinde ne ölçüde esneklik sağlayabildiklerini tespit edebilmek için kendilerine *"Muhtarlık ofisinizde çalışma düzeninizi ailenizle zaman geçirmek veya ev işlerini yönetmek için esnek tutabiliyor musunuz? Bu esneklik hem bir avantaj hem de bir baskı (evde de çalışmaya devam etme baskısı) yaratıyor mu?"* sorusu yöneltilmiştir. "Çalışma Esnekliği Sağlama Durumu" kategorisi altında değerlendirilen bulgulardan 5 kod oluşturulmuştur. Kodlar kadın muhtarların görevlerini büyük bir ciddiyetle yürüterek çalışma saatlerinde esneklik sağlamaktan kaçındıklarını ve önceliği daima vatandaşın taleplerine verdiklerini göstermektedir.

1. Önceliğin İşe Verilmesi (f=8) ve İş Saatlerinde Esneklik Sağlayamama (f=3): Kadın muhtarların tamamı, seçilmiş olmanın getirdiği sorumluluk bilinciyle hareket ederek önceliği her zaman muhtarlık işlerine verdiklerini belirtmektedir. Vatandaşların mahkeme evrakı, dilekçe veya resmi işlemleri için mağdur olmaması adına muhtarlık ofisi mesai saatleri içerisinde istikrarlı bir şekilde açık tutulmakta ve esneklik sağlanması fikrine bile genellikle karşı çıkılmaktadır. Muhtarlar, işlerini kendi isteklerine göre idare edemeyeceklerini belirterek ev temizliği, kışlık hazırlığı veya aileye ayrılan zamanları mecburen hafta sonlarına veya akşam saatlerine ertelemektedir. Ofisi geç açmanın veya erken kapatmanın mahalleli tarafından *"muhtar yerinde yok"* şeklinde eleştirileceği kaygısı, muhtarların kişisel ihtiyaçlarından ziyade ofis mesaisini merkeze almalarına ve kendilerini ofis düzenine göre ayarlamalarına neden olmaktadır.

2. İş Saatlerini Esnetme (f=2): Mesai saatlerinde katı bir disiplin uygulanmasına rağmen, zorunlu ve istisnai durumlarda iş saatlerinde esnemeler yaşanabilmektedir. Resmi dairelerde mesai bitiminden önce halledilmesi gereken işlemler (hastane, postane vb.) veya ikinci bir mesleğin (örneğin terzilik yapan bir muhtarın dükkânına vakit ayırma zorunluluğu) yürütülmesi gibi durumlarda (M4) muhtarlık ofisinden kısa süreliğine ayrılmak durumunda kalınmaktadır. Ancak bu esneklik anlarında dahi vatandaşın mağduriyetini engellemek adına kapıya iletişim numarasının yazılı olduğu bir not asılması (M8) veya ofise azalardan birinin nöbetçi bırakılması (M5), muhtarların iş disiplininden ve vatandaş odaklı hizmet anlayışından taviz vermeme çabasını göstermektedir.

3. Eve İş Götürmeme Çabası (f=2) ve Küçük İşleri Evde Yapma (f=1): Muhtarlar, iş ve ev hayatı arasındaki dengeyi koruyabilmek adına ofis işlerini ev ortamına taşımamayı temel bir prensip haline getirmiştir. Evin sınırları içindeki özel hayatı korumak amacıyla resmi evraklar ve muhtarlık işleri kesinlikle ofiste tamamlanmakta, evin işiyle ofisin işi birbirinden kesin çizgilerle ayrılmaya gayret edilmektedir. Yalnızca çok acil durumlarda tanıdık mahalle sakinleri için evrakların evin kapısından teslim edilmesi veya belediyeye yazılacak kısa dilekçelerin akşam çocuklar uyuduktan sonra evde hazırlanması (M5) gibi küçük istisnalar yaşansa da bu durum muhtarlar üzerinde psikolojik bir iş yükü veya baskı oluşturmamaktadır.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen bulgular, kadın muhtarların görevlerini "gönüllü bir kamu hizmetinden" ziyade katı kuralları olan tam zamanlı bir "memuriyet" ciddiyetiyle yürüttüklerini göstermektedir. Muhtarlar, kişisel konforlarından ve ailevi zamanlarından feragat ederek ofis erişilebilirliğini maksimum düzeyde tutmakta; ev hayatı ile iş hayatı arasına net sınırlar çizerek çalışma esnekliğini yalnızca zorunlu bürokratik işlemler için kullanmaktadır. Bu durum, kadın muhtarların mahalle yönetimine duydukları derin aidiyetin, sorumluluk hissinin ve görev bilincinin en somut yansıması olarak değerlendirilmektedir.

3.2.2.7. Muhtarlık Görevi Sebepli Suçluluk Hissi

Kadın muhtarların üstlendikleri yoğun mesai ve sorumlulukların kişisel ile ailevi yaşantılarında yarattığı psikolojik yansımaları inceleyen bu kategori kendilerine yöneltilen *"Bir kadın muhtar olarak, görevinizden dolayı kendinizi zaman zaman bir suçluluk hissi (örneğin çocuklarınıza yeterince zaman ayıramama) içinde buluyor musunuz?"* sorusuna verilen cevaplardan üretilmiştir. MAXQDA analizi bu kategori altında 4 kod oluşturmuştur. Aşağıdaki değerlendirmede bu kodlar iki başlık altında toplanarak değerlendirilmiştir. Bulgular, muhtarların büyük bir kısmının kurdukları düzen sayesinde suçluluk hissetmediğini, ancak bazı muhtarların vakit darlığı nedeniyle kendilerine ailelerine ya da çocuklarına karşı vicdani bir yük taşıdıklarını göstermektedir.

1. Suçluluk Hissi Yaşamama (f=6): Kadın muhtarların çoğunluğu, görevlerini yerine getirirken ev ve iş arasında kurdukları başarılı denge sayesinde herhangi bir suçluluk hissi yaşamadıklarını ifade etmektedir. Bu durumun temelinde, muhtarların "memur gibi" belirli mesai saatleri içinde çalışmaları ve hafta sonlarını tamamen ailelerine ve dinlenmeye ayırabilmeleri yatmaktadır. Ayrıca çocukları büyümüş, evlenmiş veya çalışıyor olan muhtarların ev içi sorumluluklarının görece azalması da bu rahatlığı desteklemektedir. Görevi gönüllü olarak ve severek yapmanın getirdiği manevi tatmin, insanlara yardım etmenin vicdani rahatlığıyla birleşerek muhtarların suçluluk duymasını engellemekte; eşleriyle kurdukları koordineli düzen sayesinde süreci sorunsuz bir şekilde yönettiklerini göstermektedir.

2. Kendine (f=2), Aileye (f=1) ve Çocuklara Karşı Suçluluk Hissi (f=1) Suçluluk Hissi: Muhtarlık ofisini mesai saatleri içinde kapatıp gidemedikleri için aylardır hastane randevusu alamayan (M2) veya akşamları arkadaşlarıyla buluşmaya dahi vakit bulamayarak tamamen kendine ve ailesine ait zamanı yitirdiğini belirten (M7) muhtarlar, kendi özel alanlarını ihmal ettikleri için üzüntü duymaktadır. Bunun yanı sıra, çocuklarının henüz okul çağında olduğunu ve onlara yeterince zaman ayıramadığını belirten muhtar (M2) çocuklara karşı, iş yükünün getirdiği vakit darlığı nedeniyle sadece bireysel zamanından değil, ailesine ayırması gereken vakitten de feragat ettiğini belirten muhtar (M7) ise ailesine karşı suçluluk duymaktadır.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen bulgular, muhtarlık görevinin yarattığı suçluluk hissinin doğrudan muhtarın aile yapısı, çocuklarının yaş durumu ve görev esnekliğiyle ilişkili olduğunu göstermektedir. Belirli bir mesai düzeni oturtan ve çocukları büyümüş olan muhtarlar manevi bir doyumla vicdanen rahat hissederken; küçük çocukları olan veya mesaisi ofis dışı toplantılarla bölünen muhtarlar, kendilerinden ve ailelerinden verdikleri tavizler nedeniyle psikolojik bir baskı ve suçluluk hissiyle mücadele etmek zorunda kalmaktadır.

3.2.2.8. Muhtarlık Görevinin Ekonomik ve Bireysel Etkileri

Kadın muhtarların üstlendikleri görevin kendilerine sağladığı maddi kazanımları ve bu sürecin psikolojik, sosyal ve bireysel gelişimlerine olan yansımalarını görebilmek amacıyla kendilerine iki soru yöneltilmiştir. Bu sorular "Muhtarlık görevi, size ekonomik bağımsızlık veya ailenin bütçesine katkı sağlama açısından ne ifade ediyor? Bu bağımsızlık, aile içindeki karar alma süreçlerinizi veya kişisel özgürlüğünüzü ne ölçüde etkiledi?" ve "Muhtarlık görevi, size kişisel olarak (öz güven, karar alma yeteneği, sosyal çevre vb.) neler kattı? Bu görev, kendinizi kadın olarak nasıl daha güçlü veya yetkin hissetmenizi sağladı?" gibi alt boyutları da kapsayacak şekilde formüle edilmiştir. Analiz sonrası "Muhtarlık Görevinin Ekonomik ve Bireysel Etkileri" olarak kategorize edilen bulgular 9 Kodda toplanmış ve aşağıda 4 başlık altında değerlendirilmiştir. Bulgular, muhtarlığın ekonomik getirisinin sınırlı olmasına rağmen, kadının bireysel ve sosyal inşasında önemli bir dönüştürücü güce sahip olduğunu göstermektedir.

1. Ekonomik Katkı Görmeme (f=4): Kadın muhtarların bir kısmı, muhtarlık görevinden elde ettikleri asgari ücret düzeyindeki maaşın aile bütçesine veya bireysel ekonomik özgürlüklerine belirgin bir katkı sağlamadığını ifade etmektedir. Bu durumun temel nedeni, kazanılan paranın büyük ölçüde muhtarlık ofisinin giderlerine, ihtiyaç sahibi vatandaşlara yapılan yardımlara ve görev için koştururken harcanan araç yakıtına gitmesidir. Hatta bir muhtar, maaşının yetmediği durumlarda yakıt veya diğer masraflar için eşinden para almak zorunda kaldığını belirterek (M6), muhtarlığın ekonomik bir getirisinden ziyade fedakârlık ve gönüllülük esasına dayalı bir kamu hizmeti olduğunu vurgulamaktadır.

2. Aile Ekonomisine Katkı Sağlanması (f=3): Ekonomik yetersizlik vurgularının aksine, bazı kadın muhtarlar elde ettikleri bu düzenli gelirin ev bütçesine az da olsa bir katkı sağladığını belirtmektedir. Her ay kendi adlarına yatan bu maaş sayesinde evin genel giderlerine ve çocukların masraflarına destek olabilmek, muhtarlar için ekonomik açıdan olumlu bir kazanım ve aile içinde bir paylaşıma ortak olma durumu olarak değerlendirilmektedir.

3. Öz Güven Artışı (f=10): Muhtarlık görevi, kadınlara hem kendi paralarını kazanmanın getirdiği bağımsızlık hissi hem de bürokratik temsil yetkisi üzerinden çok güçlü bir öz güven kazandırmaktadır. Kendi banka kartına sahip olmak ve kimseye bağlı kalmadan harcama yapabilmek ekonomik öz güveni artırırken; vali, kaymakam, belediye başkanı ve emniyet müdürü gibi üst düzey makamlarla sürekli muhatap olmak mesleki ve bireysel öz güveni zirveye taşımaktadır. Girdikleri her ortamda "Sayın Muhtarım" şeklinde saygı görmeleri, mahalle adına alınacak kararlarda erkek egemen siyasi ortamlarda dahi ilk olarak kendilerine danışılması ve sözlerine değer verilmesi, kadın muhtarların giyimlerinden duruşlarına kadar kendilerinden çok daha emin hissetmelerini sağlamaktadır.

4. Diğer Etkiler: [Mutluluk Hissi (f=2), Sosyal Çevre Artışı (f=2), Ekonomik Özgürlük ile Güçlü Hissetme (f=1), Karar Almada Sorumluluk Hissi (f=1), Kararların Belirginleşmesi (f=1) ve Kararlara Değer Verilmesi (f=1)]: Öz güven artışının yanı sıra muhtarlık, kadınların bireysel gelişimlerine ve ruh hallerine çok boyutlu katkılar sunmaktadır. Kendi parasını kazanmak ve bir topluluğu yönetmek muhtarları hayata karşı daha güçlü hissettirirken, vatandaşlardan alınan saygı ve olumlu tepkiler derin bir mutluluk kaynağı olmaktadır. Düğün, cenaze ve resmi açılışlar gibi etkinlikler sayesinde muhtarların sosyal çevreleri genişlemekte, mahalle sınırlarını aşarak bürokrasideki üst makamlara kadar uzanan bir iletişim ağı kurulmaktadır. Aynı zamanda bir kitle adına karar alıyor olmak, muhtarlarda ciddi bir vicdani sorumluluk yaratmakta, bu durum özel hayatlarındaki ve mesleklerindeki kararların çok daha net, belirgin ve toplumsal faydayı gözeten bir karaktere bürünmesini sağlamaktadır.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen bulgular, muhtarlık görevinin kadınlar üzerindeki ekonomik etkilerinin "masrafları anca karşılaması" sebebiyle sınırlı kaldığını, ancak bireysel ve psikolojik kazanımlarının son derece dönüştürücü olduğunu göstermektedir. Düzenli gelir çoğunlukla görev ve yardım amaçlı tüketilse de bu pozisyonun sağladığı makam saygınlığı, genişleyen sosyal çevre, bürokraside söz sahibi olma durumu ve üstlenilen toplumsal sorumluluk, kadın muhtarların öz güvenlerini ve sosyal hayattaki güçlü duruşlarını inşa eden en temel unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

3.2.2.9. Muhtarlık Görevi ve Siyasi Kariyer Bağlantısı

Kadın muhtarlara *"Mahalle muhtarlığı, yerel yönetimlerde veya ulusal siyasette kadınların daha fazla yer alması için bir basamak veya okul görevi görüyor mu? Bu görevin, kariyer hedeflerinize etkisi oldu mu?"* şeklinde yöneltilen soruya verilen cevaplardan oluşturulan "Muhtarlık Görevi ve Siyasi Kariyer Bağlantısı" kategorisi, kadın muhtarların mevcut görevlerini gelecekteki siyasi hedefleriyle nasıl ilişkilendirdiklerini göstermesi açısından çarpıcı sonuçlar ortaya koymuştur. MAXQDA analizi bu kategori altında 2 kod oluşturmuştur. Bulgular, muhtarların sorulan soruya büyük ölçüde olumlu yanıt verdiğini;

muhtarlığın onlar için adeta uygulamalı bir siyaset okulu işlevi gördüğünü ve daha üst siyasi makamlar için güçlü bir temel oluşturduğunu göstermektedir.

1. Muhtarlığın Siyasi Deneyim Sağlaması (f=7): Kadın muhtarların büyük bir çoğunluğu, yöneltilen soruya cevaben, üstlendikleri bu görevi siyasi kariyerleri için çok önemli bir basamak ve tam anlamıyla bir "okul" olarak değerlendirdiklerini belirtmektedir. Daha önce çalışma hayatında yer almamış veya ev hanımı olan kadınlar, resmi dilekçe yazımından bürokratik kurumlarla (valilik, kaymakamlık, belediye) nasıl iletişim kurulacağına kadar tüm kurumsal işleyişi bu görev sayesinde, bir okulda okur gibi öğrendiklerini ifade etmektedir (M3). Ziraat mühendisi gibi farklı mesleki arka planlardan gelen muhtarlar dahi, siyasetin işleyişini ve insan ilişkilerini işin içine çok girmeseler bile bu süreçte yaşayarak tecrübe ettiklerini belirtmektedir (M5). Görevin kariyer hedefine etkisi bağlamında, çevreden ve amirlerden gelen *"senden belediye başkanı olur"* şeklindeki motive edici söylemler kadınların ufuklarını genişletirken; ileriye dönük siyasi bir kariyer hedefi olmayan muhtarlar dahi buranın kendilerine bilmedikleri her şeyi öğreten devasa bir deneyim okulu olduğunu vurgulamaktadır (M8).

2. Siyasi Kariyerde İlerleme İsteği (f=3): Muhtarlık sürecinde elde edilen bu "okul" deneyimi, kadın muhtarların kariyer hedeflerini doğrudan ve güçlü bir şekilde etkilemiş; yerel ve ulusal siyasette (belediye başkanlığı veya milletvekilliği) daha üst makamlara yükselme yönünde belirgin bir istek yaratmıştır. Hatta bazı muhtarlar, göreve gelişlerindeki en temel amacın baştan beri bu basamağı kullanarak karar alıcı üst makamlara ulaşmak olduğunu ve Altındağ'ın ilk kadın belediye başkanı olmayı veya vekil olarak meclise girmeyi hedeflediklerini cesaretle dile getirmektedir (M6). Öte yandan 4 muhtar muhtarlığı bir sıçrama tahtası olarak değil, nihai hedef ve özgül deneyim olarak görmektedir.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen bulgular sorulan soru ekseninde değerlendirildiğinde; kadın muhtarların görevlerini yalnızca bir hizmet makamı değil, siyasetin kurallarını öğrendikleri bir "okul" olarak gördükleri kanıtlanmaktadır. Görev süresince kazanılan bürokratik deneyimler en azından bazı kadın muhtarların kariyer hedeflerini doğrudan etkilemiş, onları belediye başkanlığı ya da milletvekilliği gibi karar alıcı makamlar için cesaretlendirmiştir.

3.2.2.10. Rol Model Olma Deneyimleri

Kadın muhtarların mahalledeki diğer kadınlar ve çocuklar üzerindeki ilham verici etkisini ve bu durumun muhtarların motivasyonuna yansımasını inceleyebilmek amacıyla kadın mahalle muhtarlarına *"Muhtar olarak kadınların siyasi ve kamusal alanda daha görünür hale gelmesi, mahallenizdeki genç kızlar veya diğer kadınlar için rol model olma anlamında ne ifade ediyor? (Genç kızlar ya da kadınlar size özenerek muhtar olmak ister mi)?"* şeklinde son bir soru yöneltilmiş. Soruya verilen cevaplardan oluşan, altında 3 kodun bulunduğu "Rol model Olma Deneyimleri" kategorisi oluşturulmuştur. Kategori, muhtarlığın sembolik ve dönüştürücü gücünü ortaya koymakta, kadın muhtarların her yaştan kadın ve çocuk için güçlü birer idol haline geldiklerini ve bu durumun muhtarları görevlerine daha çok bağladığını göstermektedir.

1. Kadınlara Örnek Olma (f=8): Kadın muhtarlar, mahalledeki farklı yaş gruplarından kadınlar için cesaret verici bir figür ve "yapabilirlik" sembolü olarak görülmektedir. Kendi yaşıtı olan kadınlar muhtarlara *"keşke biz de cesaret edebilseydik, senin gibi kendi ayaklarımızın üstünde dursaydık"* diyerek özenmekte ve onların vali, kaymakam, belediye başkanı gibi üst düzey bürokratik makamlarla kurdukları iletişimi takdirle karşılamaktadır. Genç kadınlar, muhtarların hem çocuk büyütüp hem de resmi işleri başarıyla yürütmelerini örnek alarak çalışma hayatına atılma arzusu duymaktadır. Diğer yandan, okuma yazması veya çalışma fırsatı olmamış yaşlı kadınların muhtarları gördükçe *"keşke bizim de okumuşluğumuz olsaydı, kendi işimizi yapsaydık"* şeklindeki hayıflanmaları ve ettikleri dualar, kadın muhtarların varlığının mahallede yarattığı zihniyet değişimini gözler önüne sermektedir. Muhtarlar da bu durumu bilerek kadınların özenli bakışlarına karşılık vermekte, ileride aday olmak isterlerse yanlarında olacaklarını hissettirerek onları cesaretlendirmektedir.

2. Çocuklara Örnek Olma (f=3): Muhtarların rol model olma işlevi yalnızca yetişkin kadınlarla sınırlı kalmayıp çocuklara ve genç kızlara da uzanmaktadır. Anneleriyle muhtarlığa gelen küçük çocukların *"büyüyünce ben de muhtar olacağım"* demesi veya bir muhtarın okul ziyaretinde çocukların etrafını sararak ondan tıpkı bir ünlü gibi defterlerine imza atmasını istemeleri, muhtarların çocuklar nezdinde birer idole dönüştüğünü kanıtlamaktadır. Bu bilinçle hareket eden muhtarlar, genç kızlara her fırsatta okuyup kendi paralarını kazanmalarını ve eşlerine bağımlı olmamalarını tavsiye ederek yeni nesiller için yönlendirici bir misyon üstlenmektedir.

3. Rol Model Olma ile Motive Olma (f=3): Mahalledeki kadınlardan ve çocuklardan görülen imrenme dolu bakışlar, sevgi seli ve rol model olarak benimsenme durumu, kadın muhtarlar için son derece itici bir manevi güç kaynağıdır. Özellikle küçük çocukların idolü olmak muhtarları psikolojik olarak ciddi anlamda mutlu ederken; mahalleli kadınlardan alınan olumlu tepkiler

muhtarların görev hevesini doğrudan artırmaktadır. Bu sayede kadın muhtarlar, mahalleleri ve özellikle kadınlar adına daha fazla şey üretme isteğiyle dolmakta ve motive olmaktadır.

Kategori Değerlendirme: Elde edilen bulgular, kadın muhtarların üstlendikleri görevin idari bir kamu hizmetinin çok ötesine geçerek mahallede adeta canlı bir "kadın güçlenmesi" ve bağımsızlığı sembolüne dönüştüğünü göstermektedir. Özellikle kadınlar ve çocuklar nezdinde yaratılan bu hayranlık uyandırıcı etki, muhtarların iş yükü ve zorluklar karşısında pes etmeyerek görevlerine çok daha yüksek bir motivasyonla sarılmalarını sağlayan çift yönlü bir güçlendirme mekanizması yaratmaktadır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Türk yönetim geleneğinde mahalle, salt idari sınırlarla çizilmiş bir alan olmaktan ziyade; insanların gündelik hayatını paylaştığı, komşuluk kültürünün ve toplumsal ilişkilerin yoğun olarak üretildiği ortak bir yaşam zeminidir. Bu dinamik yapının yönetiminden sorumlu olan muhtarlık makamı, vatandaşların devlete temas ettiği en yakın merci konumundadır. Ayrı bir kamu tüzel kişiliği bulunmasa da muhtarlar, adeta genel yönetimin mahalle ölçeğindeki resmi temsilcisi olarak görev yaparlar. Kurumun doğrudan halkın içinde yer alması ve sokağın ritmiyle bu denli entegre olması, muhtarlığı mahalledeki bireylerin sorunlarını en hızlı şekilde devlet kademelerine ulaştıran pratik ve doğrudan bir çözüm merkezi haline getirmektedir.

Kamu yönetimi ile sokağın birleştiği bu özgün konum, muhtarlığı kadınların siyasal alana adım atabilmeleri için oldukça elverişli bir başlangıç noktası sunmaktadır. Partiler üstü yapısı ve daha az maliyetli seçim süreçleri gibi avantajlara rağmen, siyasete atılmak isteyen kadınlar çoğu zaman toplumsal cinsiyet kalıplarıyla ve siyasetin erkeklere özgü bir iş olduğu algısıyla mücadele etmek zorunda kalmaktadır. Sahada karşılaşılan tüm bu ataerkil dirençlere rağmen seçilmeyi başaran kadın muhtarlar, makamın idari yapısını adeta yeniden yorumlamaktadır. Geleneksel olarak ev içine sıkıştırılan şefkat, düzen sağlama ve gözetme gibi vasıflarını sokağa taşıyan kadınlar; mahalleyi sadece yönetilen bir bölge değil, ihtimam gösterilen büyük bir aile gibi kucaklamaktadır. Bu sayede katı devlet bürokrasisi yumuşamakta; dezavantajlı grupların, çocukların ve özellikle şiddet mağduru kadınların sorunlarına öncelik veren daha duyarlı ve içten bir mahalle idaresi modeli ortaya çıkmaktadır.

Bu araştırma, kadın muhtarların mahalle idaresindeki deneyimlerini, karşılaştıkları zorlukları ve mahalle yönetimine kattıkları dönüştürücü etkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Elde edilen bulgular, kadınların yerel siyasete giriş kapısı olan muhtarlık kurumunu hem fiziksel hem de sosyal anlamda baştan aşağı yeniden şekillendirdiklerini göstermektedir. Adaylık sürecinde karşılaşılan "kadın yapamaz" veya "gece dışarı çıkamaz" şeklindeki ataerkil ön yargılar ve engellemeler, güçlü bir kadın dayanışması ve hemcins desteğiyle aşılmış; geleneksel eril muhtar algısı yıkılmıştır.

Çalışma, kadın mahalle muhtarlarının yerel siyasetteki rollerini ve deneyimlerini inceleyerek literatürdeki mevcut bulguları destekleyen ve aynı zamanda alana yeni perspektifler kazandıran önemli sonuçlar ortaya koymaktadır. Yürütülen tematik analiz bulguları literatürle karşılaştırıldığında, çalışmanın bazı noktalarda literatürle güçlü bir paralellik gösterdiği, bazı noktalarda ise literatürden farklılaşarak özgün tespitler sunduğu görülmektedir.

Örneğin çalışmanın bulguları, literatürde sıkça vurgulanan kadın muhtarların "anaçlık", "abla" ve "sırdaş" rollerini benimsediği yönündeki sonuçlarla büyük ölçüde örtüşmektedir. Atay (2025) ve Yüce Tar (2016) tarafından tespit edilen, kadın muhtarların çocuk, yaşlı ve kadın gibi dezavantajlı gruplara hizmet etmeye odaklanması durumu, bu çalışmada da temizlik, güvenlik ve sosyal yardımları önceleme kodlarıyla doğrulanmaktadır. Cangöz ve Sezgin (2025) ile Yıldırım vd. (2018)'nin belirttiği gibi kadın muhtarların özel alana ve evlere rahatça girebilme avantajı, bu çalışmada da hemcinsleriyle kurdukları derin güven ilişkisi ve "kadın kadının yurdudur" anlayışıyla karşılık bulmuştur.

Adaylık sürecinde karşılaşılan toplumsal ön yargılar, kadınların bu işi yapamayacağına dair ataerkil baskılar ve iftiralar literatürdeki diğer çalışmalarla (Akgül, 2022; Karadeniz, 2025; Orhan vd., 2018) paralellik göstermektedir. Ayrıca görevin sürdürülmesinde Atay (2025) ve Orhan vd. (2018)'nin dikkat çektiği aile ve eş desteğinin hayati önemi ile "çifte mesai" yükü, bu çalışmada da mesleki ve özel hayat dengesinin kurulmasında, ofis içi işlerin yürütülmesinde temel faktör olarak teyit edilmiştir. Çalışmanın gösterdiği üzere, kadın muhtarların toplumdaki diğer kadınlar ve çocuklar için birer rol model olması ve bundan aldıkları manevi motivasyon, Yüce Tar (2016)'ın tespit ettiği rol model etkisiyle uyumludur.

Öte yandan çalışma, literatürde yer almayan veya mevcut literatürle tezat oluşturan oldukça özgün bulgular da sunmaktadır: Bunlar aşağıda beş başlık halinde değerlendirilmiştir.

- **Ailevi Sorunlara Müdahalede Sınır Çizme:** Şahyar Akdemir ve Cengiz (2022) ile Yıldırım vd. (2018), kadın muhtarların mahalledeki sorunları paternalist/anaç bir liderlikle çözdüğünü, ailevi meselelere ve şiddet vakalarına doğrudan arabuluculuk yaparak kurumlarını gayri resmi bir dertleşme ve çözüm merkezine çevirdiğini öne sürmektedir. Ancak bu çalışma, mahalleli kadınlar muhtara dertlerini açsa da kadın muhtarların hane içi krizlerde veya karı-koca kavgalarında "suçlu duruma düşmemek" ve "mesafelerini korumak" adına bilinçli olarak arabuluculuktan ve olaylara aktif müdahil olmaktan kaçındıklarını ortaya koymuştur. Muhtarlar, empati kurup dinleseler de ağırlıklı olarak sınırlarını korumayı tercih etmektedir.
- **Resmî Kurumlarda Pozitif Ayrımcılık ve Bürokratik Avantaj:** Literatürde kadınların siyasette "eril dille" mücadele etmek veya kabul görmek için "erkeksileşmek" zorunda kaldığı (Akgül, 2022; Cangöz & Sezgin, 2025) belirtilirken; bu çalışmanın bulguları kadın muhtarların belediye, kaymakamlık, emniyet ve valilik gibi resmi kurumlarda büyük bir "pozitif ayrımcılık" gördüklerini kanıtlamaktadır. Kadın muhtarlar bürokraside nezaket ve öncelik görerek engelleri çok daha hızlı aşmakta, cinsiyetleri bir dezavantaj değil iş bitirici bir avantaja dönüşmektedir.
- **Katı Mesai Disiplini ve Profesyonellik:** Yüce Tar (2016), kadınların muhtarlığı başlangıçta "sosyal bir iş" gibi gördüklerini belirtmektedir. Ancak bu çalışmada muhtarların işlerine tam zamanlı bir "memuriyet ciddiyetiyle" yaklaştıkları, ofis saatlerinde ailevi nedenlerle dahi esneklik sağlamaya karşı çıktıkları ve iş-ev sınırını kesin hatlarla ayırarak eve iş götürmedikleri saptanmıştır. Bu durum, görevlerini gayri resmi bir sosyalleşme aracından ziyade profesyonel bir mesai olarak algıladıklarını göstermektedir.
- **Siyasi Kariyerde Sıçrama Tahtası Olma İşlevi:** Literatürde yer alan Çelikel (2020)'e ait yüksek lisans tezi, kadın muhtarların cinsiyetçi mahalle dayanışması kalıplarına sıkıştığını ve bu durumun belediye meclisi veya milletvekilliği gibi daha üst siyasi kariyerlere tırmanmalarına engel oluşturduğunu savunmaktadır. Ancak bu çalışma tam aksine, kadın muhtarların kurumu adeta bürokrasinin öğrenildiği bir "siyaset okulu" olarak gördüklerini ve görev süresince kazandıkları deneyimle belediye başkanlığı veya milletvekilliği gibi üst karar alıcı makamlara yönelme konusunda somut ve güçlü bir istek geliştirdiklerini kanıtlamaktadır.
- **Ekonomik Getirinin Göz Ardı Edilip Psikolojik Sermayeye Dönüşmesi:** Literatürde doğrudan incelenmeyen bir diğer husus, muhtarlığın ekonomik ve bireysel etkileridir. Bu çalışma, alınan maaşın ağırlıklı olarak mahalle masraflarına ve yardımlara gitmesi sebebiyle muhtarlığın kadına kayda değer bir "ekonomik katkı" sağlamadığını; ancak üst düzey makamlarla muhatap olma ve karar alıcılık özelliklerinin kadında devasa bir "psikolojik ve sosyal öz güven" inşa ettiğini özgün bir şekilde ortaya koymuştur.

Sonuç olarak bu araştırma; kadın mahalle muhtarlarının şefkat ve bakım rollerini yerel siyasete entegre ettiğine dair mevcut literatür tartışmalarını doğrulamakla birlikte; kadın muhtarların sanılanın aksine bürokratik engelleri aşmada pozitif avantaj sağladıklarını, kişisel sınırlılıklarını profesyonelce koruduklarını ve muhtarlık kurumunu daha üst siyasi basamaklar için bilinçli bir eğitim alanı olarak kullandıklarını göstererek literatüre yeni ve güçlü katkılar sunmaktadır.

Çalışmada elde edilen bulgular, sekiz kadın muhtarın deneyimleriyle sınırlı bir çerçeve sunsa da muhtarlık kurumunun kadınların elinde gelecekte nasıl bir vizyonla şekillenebileceğine dair önemli ipuçları barındırmaktadır. Bu çerçevede kadınların, muhtarlığı geleneksel ve esnek bir sosyalleşme ya da dertleşme alanı olmaktan çıkarıp; profesyonel sınırları net çizilmiş, disiplinli ve kurumsal bir yapıya kavuşturabilecekleri öngörülmektedir. Bu kurumsal dönüşüme eşlik edecek şekilde, fiziksel altyapı hizmetlerinden ziyade dezavantajlı grupları, sosyal yardımlaşmayı ve dayanışmayı merkeze alan daha empatik bir yerel siyaset anlayışının ağırlık kazanabileceği değerlendirilmektedir. Son olarak bu küçük grubun deneyimleri, kadın muhtarların görünürlüklerinin çevrelerindeki diğer kadınlar ve genç nesiller üzerinde yaratabileceği rol model etkisiyle, ilerleyen yıllarda siyasete atılmaya cesaret eden kadın aday sayısını artıracak bir zihniyet dönüşümüne zemin hazırlayabileceğini düşündürmektedir.

YAZAR BEYANI

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı: Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik Kurul Onayı: Kırıkkale Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'nun 11.10.2024 tarih ve 285652 sayılı kararıyla saha araştırması için izin alınmıştır.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı: Makale içerisinde yalnızca uzun değerlendirme cümleleri toparlanırken yapay zekâdan yararlanılmıştır. Saha araştırmasından elde edilen veriler MAXQDA programı ile analiz edilmiş ve tematik analiz kategori ve kodları oluşturulmuştur. Çalışmanın teorik kısımlarını oluşturan tüm kaynaklar tek tek indirilmiş ve incelenmiştir. Çalışma içinde yapay zekâ üretimi halusinatif kaynak bulunmamaktadır.

Yazar Katkıları: Makalenin saha araştırması tümüyle Damla Yozgat tarafından gerçekleştirilmiş yazım aşamasında iki yazarın ortak katkısı ile makale üretilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKÇA

Akgül, F. İ. (2022). Türkiye'de kadın muhtar olmak: İzmir ve Gaziantep örneği. İçinde Ş. Karabulut (Ed.), *Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Konularının Akademik Yansımaları* (ss. 69-85). Ekin.

Akyıldız, A. (2006). Türkiye'de muhtarlık teşkilatının kuruluşu ve gelişimine genel bir bakış. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, (14), 11-30.

Arıkboğa, E. (2000). Boşluk doldurucu ve aracı kurum: Mahalle muhtarlığı. İçinde *Yerel Yönetimler Sempozyumu Bildirileri* (ss. 167-176). TODAİE YYAEM.

Atay, S. (2025). Bakım etiği tartışmaları ışığında kadınların kentsel siyasete katılımı: Bandırma'da mahalle muhtarı kadınlar. *Kent Akademisi*, *18*(4), 2119-2141. https://doi.org/10.35674/kent.1586521

Cangöz, Z., & Sezgin, S. (2025). Yerel siyasette kadın muhtarlar: Kırklareli örneği. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *14*(1), 86-115. https://doi.org/10.53306/klujfeas.1607610

Con Wright, G., & Çelik, K. (2022). Farklı sosyal kırılganlık düzeyine sahip mahalle muhtarlarının gözünden covid 19 salgın deneyimi: İstanbul ili örneği. *Çalışma ve Toplum, 1*(72), 239-266. https://doi.org/10.54752/ct.1060807

Çadırcı, M. (1970). Türkiye'de muhtarlık teşkilatının kurulması üzerine bir inceleme. *Belleten, 34*(135), 409-420.

Çelikel, E. C. (2020). *The relationship between representation, gender and social capital: Case of female muhtars in Ankara* [Yüksek lisans Tezi]. Ortadoğu Teknik Üniversitesi.

Erdagöz, Ö. (2012). Mahalle yönetimi ve geleceği. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, (1), 59-101.

Güneş, G. (2010). Türk kadınının muhtarlık ve köy ihtiyar heyetlerine seçme ve seçilme hakkını kazanması ve Türkiye'nin ilk kadın muhtarı Gül Esin (Hanım). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, *9*(20-21), 171-190.

Karadeniz, Y. (2025). Kadınların yönetişime katılımında muhtarlık kurumu: Nitel bir araştırma. *KADEM Kadın Araştırmaları Dergisi*, *11*(2), 429-458. https://doi.org/10.21798/kadem.2025.189

Kaşıkırık, A. (2022). Rol model kadınlar: Doğu ve güneydoğu Anadolu'da muhtar kadınlar. *International EUropean Journal of Managerial Research, 6*(10), 149-164.

Kaşıkırık, A., & Dokuzcan, H. (2022). Kadınların yerel yönetimlere giriş kapısı "muhtarlık" kurumu: Bir kapı'da sen aç kampanyası örneği. *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, *4*(1), 4-16. https://doi.org/10.48118/yykentcevre.1053611

Köklü, T. E., & Gül, H. (2017). Türkiye'de mahalle muhtarlığının dönüşümü ve yeni muhtarlık algısı. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (KAYFOR 14 Özel Sayısı), 719-733.

Orhan, G., Palaz, S., & Altan, E. (2018). Yerel siyasete kadınların aktif katılımının koşulları: Kadın muhtarlar akademisi katılımcıları çalışması. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 1*(1), 16-39.

Süme, M. (2022). Osmanlı devleti'nde taşrada muhtarlık teşkilatının kuruluşu: Bolu örneği. *Karadeniz Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, *8*(14), 93-108. https://doi.org/10.31765/karen.1013876

Şahyar Akdemir, D., & Cengiz, A. (2022). Katılım perspektifiyle kadın muhtarların meslek ve rol algılarına ilişkin keşifsel bir çalışma. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (81), 421-449. https://doi.org/10.26650/jspc.2021.81.871612

Tosun, A. (2024). Yerel seçimlerde kadın temsilci sorunsalı: 2019 ve 2024 yerel seçimlerinin karşılaştırılması. *Tarsus Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, *5*(2), 149-169. https://doi.org/10.56400/tarsusiibfdergisi.1556568

Yıldırım, S., Ucaray-Mangitli, B., & Tas, H. (2018). Intimate politics: Strategies and practices of female mukhtars in Turkey. *British Journal of Middle Eastern Studies*, *45*(5), 661-677. https://doi.org/10.1080/13530194.2017.1320976

Yıldız, M. (2013). Türk kadınına muhtar olma hakkı tanınması. *Takvim-i Vekayi*, *1*(1), 1-6.

Yüce Tar, Y. (2016). "Partisiz siyaset: Muhtarlık"; kadınların siyaseti için bir imkan mı Samsun ili kadın muhtarları ve kadın muhtar adayları. *Journal of International Social Research*, *9*(42), 1173-1184. https://doi.org/10.17719/jisr.20164216226